

Eesti Konjunkturiinstituut
Estonian Institute of Economic Research

**Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja
kaubandus Eestis 2015
(elanike hinnangute alusel)**

Tallinn
Mai 2016

Aruande koostajad: Elmar Orro,

Töögrupp: Marje Josing, Lia Lepane, Mati Reiman, Ingrid Niklus, Viivika Savina, Eva Priedenthal

Eesti Konjunktuuriinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 668 1242

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Eesti elanike suitsetamisharjumused	5
1.1. Suitsetamise levik täiskasvanud elanike hulgas	5
1.2. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused	7
1.3. Sigarettide hankimine välismaalt	9
2. Elanike eksperthinnangud sigarettide illegaalse müügi kohta	11
2.1. Illegaalsete sigarettide kaubandus ja levik	11
3. Illegaalsete sigarettide isiklik tarbimine	13
3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus	13
3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine	15
4. Illegaalsete sigarettide osakaal sigaretiturul	22
Kokkuvõte	24
Lisad	
Lisa 1. Küsitlustulemuste protsentjaotused	25
Lisa 2. Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes	30
Lisa 3. Küsitletud kogumi iseloomustus	37

SISSEJUHATUS

Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI) on teostanud illegaalse tubakaturu uuringuid alates 1998. aastast. Käesoleva Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel läbiviidud uuringu eesmärgiks on analüüsida olukorda illegaalsete tubakatoodete turul ja selgitada välja illegaalsete sigarettide osakaal Eesti sigarettiturul. Lisaks illegaalsele tarbimisele, vaadeldakse käesolevas uuringus ka üldisi trende tubakatoodete tarbimisel, elanike suhtumist suitsetamise ja tubakatoodete tarbimist piiravatesse meetmetesse jms. Kuigi tarbitavate tubakatoodete valik on lai, keskendutakse enam sigarettidele, kui kõige enam levinud tubakatootele, kuna teiste tubakatoodete nagu sigarite, sigarillode, suitsetamis- ja närimistubaka osakaal tarbimises on suhteliselt väike.

Peamiselt ostetakse salasigarette soodsama hinna tõttu. Teatavasti on legaalsed sigaretid tulenevalt aktsiisiga maksustamisest alati kallimad kui illegaalsed sigaretid. Riik maksustab aktsiisiga sigarette kui tervistkahjustavaid tooteid, et piirata nende tarbimist. Samaaegselt on tubakaaktsiis riigieelarvele üheks tuluaallikaks. Kuna tubakaaktsiisi on viimastel aastatel tõstetud regulaarselt, on kallinenud ka legaalsed sigaretid. Märgatav hinnaerinevus legaalsete ja salasigaretide vahel toetab paratamatult nõudlust salasigaretide järele ja selle pidurdamiseks tuleb endistviisi rakendada riiklikke kontrollimeetmeid.

Käesolevas töös analüüsitakse olukorda illegaalsete sigarettide turul ja nende tarbimist 2015. aastal, samuti tuuakse välja võrdlused varasemate perioodidega. Lisaks antakse hinnang illegaalsete sigarettide ligikaudse osakaalu kohta kogu sigarettide turumahust ning arvestatakse välja salasigaretide kaubandusega riigile tekitatud ligikaudne maksukaotus. Illegaalsete sigarettide all peetakse käesolevas töös silmas neid sigarette, mida tarbijad ostsid illegaalselt teades, et nende eest pole riigimakse makstud. Lisaks on välja toodud ka mitteteadlikult salasigarette ostnud suitsetajad, kes on ostnud teiste poolt välismaalt toodud sigarette.

Analüüsi aluseks on Eesti täiskasvanud elanikkonna küsitlus, mis viidi läbi 2015. aasta detsembris. Lisaks küsitlustulemustele on töös kasutatud veel Rahandusministeeriumi ja *Eurostati* väliskaubanduse statistika andmeid. Elanike küsitlus viidi läbi EKI tarbijapaneeli liikmete hulgas nii paberankeetide abil kui interneti kaudu. Küsitlusele vastas 912 Eesti elanikku vanuses 18-74 aastat. Representatiivsuse tagamiseks kaaluti andmestik vanuse, soo, rahvuse ja regiooni järgi, millega viidi valim vastavusse Eesti elanikkonna mudeliga. Küsitlustulemuste üldjaotused on toodud lisas 1 ning sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes valikuliselt lisas 2. Küsitletud kogumi iseloomustus on esitatud lisas 3.

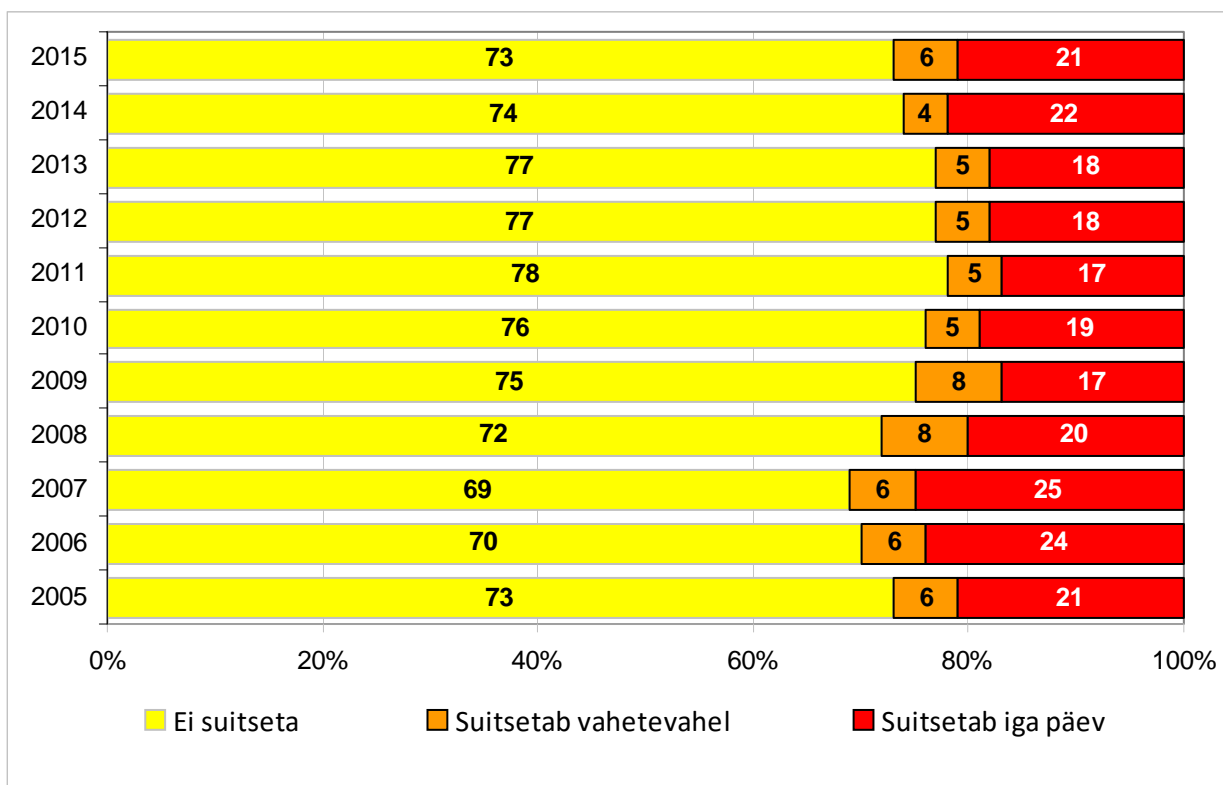
1. EESTI ELANIKE SUITSETAMISHARJUMUSED

1.1. Suitsetamise levik täiskasvanud elanike hulgas

Käesolevas peatükis hinnatakse elanike kokkupuuteid suitsetamisega, uuritakse üldisi suitsetamisharjumusi, suitsetamise sagedust, tubakatoodete hankimist nii kodu- kui välismaalt, samuti tubakatoodete ostmisele kulutatud summasid. Peale isikliku tarbimise, küsiti elanikelt arvamust ka üldise tubakatoodete tarbimise, riigi tubakapoliitika ning suitsetamist piiravate meetmete kohta. Elanike hinnangud tuuakse välja sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes, samuti on võrdlusena ära toodud eelnevate aastate andmed. Antud peatükis on vaatluse all ainult legaalsete sigarettide suitsetamine, illegaalsete sigarettide levikut ja tarbimist kirjeldatakse lähemalt peatükkides 2-4.

Küsitlustulemustest selgus, et 2015. aastal moodustas suitsetajate osakaal elanikest 27% ja aastaga see praktiliselt ei muutunud. Suitsetajate osakaal on paaril viimasel aastal näidanud vähest tõusutrendi võrreldes 2011-2013. aastaga. Kui 2014. aastal suurenes suitsetajate osakaal eelkõige seetõttu, et kasvas igapäevasuitsetajate osakaal, siis 2015. aastal suurenes rohkem vahetevahel suitsetanud elanike osatähtsus (vt joonis 1.1).

Joonis 1.1. Suitsetamise levik Eesti elanike hulgas (% vastanutest)

Keskmiselt tarbitud sigarettide arv jäi eelmise aastaga võrreldes samale tasemele – nii 2014. kui 2015. aastal tarbisid igapäevased suitsetajad keskmiselt 14 sigaretti päevas.

Vanusegruppidest oli kõige enam suitsetajaid 18-29 aastaste elanike hulgas (33% vastajatest), kuid igapäevaselt suitsetasid kõige sagedamini 50-64 aastased elanikud (24% vastajatest). Nendes vanusegruppides suurenes suitsetajate osakaal ka tervikuna. Kõige vähem oli suitsetajaid vanemaealiste hulgas - 65-74 aastastest elanikest suitsetas 9%. Lisaks on selles vanusekategorias suitsetamine vähenenud kõige kiiremini ja nii kahanes 2015. aastal 65-74 aastaste elanike hulgas suitsetajate osakaal 3%-punkti võrra (2015. aastal oli suitsetajaid 9%, 2014. aastal 12%). Vähenes ka 30-49 aastaste suitsetajate osakaal, kuid selles vanusegrupis on samas küllalt palju igapäevaseid suitsetajaid (23%).

Piirkondlikult oli suitsetajate osakaal kõige suurem Lääne-Eestis, kus suitsetas küsitluse järgi 32% elanikest, samuti oli Lääne-Eestis kõrge igapäevasuitsetajate osakaal (31% elanikest). Võrreldes teistest rahvustest inimestega on eestlastest suitsetajate osakaal tõusnud kõrgemale - eestlastest suitsetas 2015. aastal 27%, mitte-eestlastest aga 24%. Kuigi mõlemas rahvusgrupis on igapäevasuitsetajate osakaal vähenenud, on oluliselt suurenenud just vahetevahel suitsetanud eestlaste osakaal (4%-lt 2014. aastal 7%-ni 2015. aastal). Sarnaselt varasematele küsitlustulemustele näitas ka käesolev uuring, et suitsetamine on levinud rohkem madalama haridustasemega inimeste hulgas – nii suitsetas 2015. aastal I taseme haridusega elanikest 45%, samas kui II haridustasemega elanikest 26% ja III taseme haridusega elanikest 16%. Küsitlustulemused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes on toodud lisas 2.1.

Meeste hulgas on suitsetajaid endiselt rohkem kui naiste hulgas - 2015. aastal suitsetas 35% meestest ja 18% naistest. Kui mõned aastad tagasi oli täheldatav suitsetavate meeste osakaalu langus, siis alates 2013. aastast on see hakanud jälle tõusma ning 2015. aastal kasvas suitsetavate meeste osakaal +5%-punkti võrra, jõudes 2009. aastaga võrreldavale tasemele. (vt. tabel 1.1). Seevastu on langenud suitsetavate naiste osakaal.

Tabel 1.1. Suitsetajate osakaal soo järgi (% vastanutest)

	1979	1989	1999	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mehed	49	48	38	34	30	28	27	28	30	35
Naised	18	19	20	18	20	17	18	20	20	18
Keskmiselt	34	34	29	25	24	22	23	23	26	27

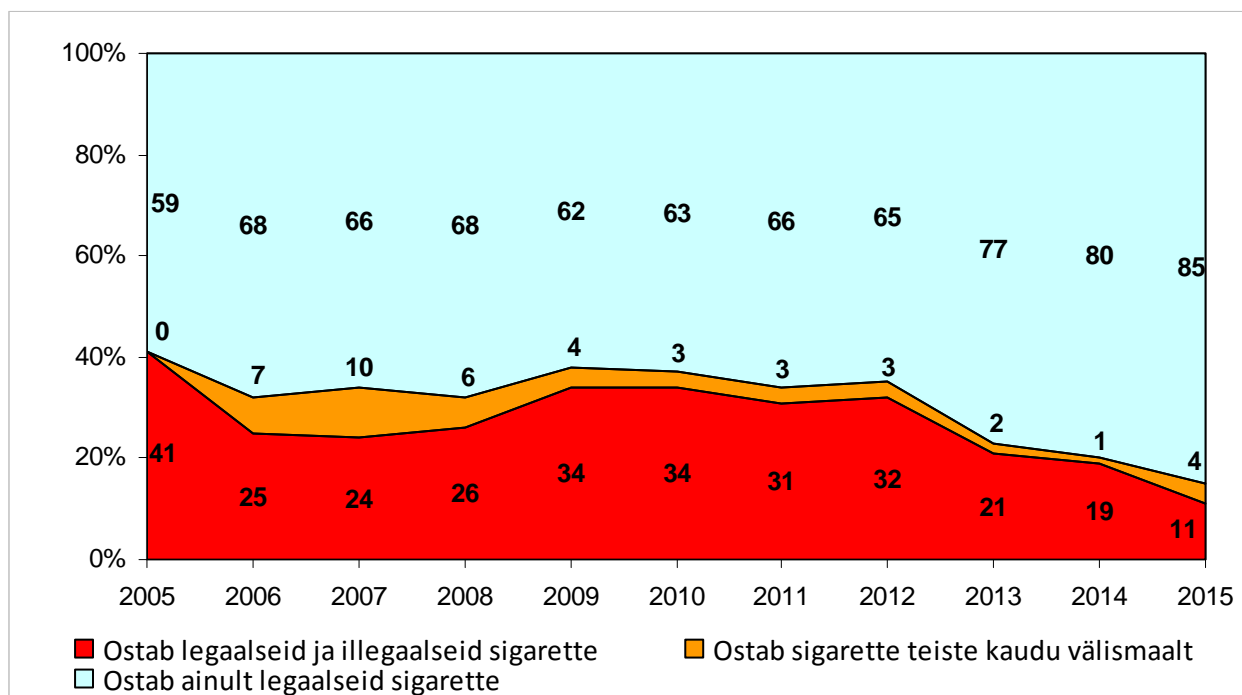
Suitsetajate hulgas on sigarettide, piipude, sigarite jm. kõrval tarvitamist leidnud ka nn suitsuvabade tubakatoodete ning teiste alternatiivsete tubakaasendajate tarvitamine. Nii vastas 21% suitsetajatest, et on aasta jooksul kasutanud vesipiipu; suitsetajatest 20% on tarvitanud nikotiiniga e-sigaretti ning 10% nikotiinivabu e-sigaretti; 4% suitsetajatest on aasta jooksul tarvitanud kas huule-, närimis- või nuusktubakat.

Suitsetamisest loobus 2015. aastal 7% senistest suitsetajatest. Keskmisest enam oli suitsetamisest loobujaid Kirde-Eestis ja suuremates linnades (vastavalt 20% ja 16% endistest suitsetajatest). Teistest sagedamini loobusid suitsetamisest veel mitte-eestlased (11%), kõrgeima haridustasemega inimesed (11%) ja naised (10%).

1.2. Legaalseste sigarettide eelistamise põhjused

Valdav osa suitsetajatest eelistab tarbida legaalseid sigarette. Samas eksisteerivad turul ka salasigaretid, ja teatud osa suitsetajatest ostab neid kas siis teadlikult või ka teadmatusesest. Küsitluse põhjal selgus, et endi hinnangul ostis 2015. aastal sigarette ainult legaalselt 89% suitsetajatest¹. Legaalseste sigarettide teadlike eelistajate osakaal on alates 2013. aastast kiiresti kasvanud (vt joonis 1.2).

Joonis 1.2. Legaalseste ja illegaalseste sigarettide ostmine (% suitsetajatest)

Teistest selgemalt eelistasid legaalseid sigarette Lääne-Eesti suitsetajad ja 65-74 aastased elanikud. Märkimisväärne oli vahe eestlaste ning mitte-eestlaste eelistustes – kui eestlastest oli 2015. aastal salasigarette ostnud vaid 5% suitsetajatest, siis muust rahvusest inimestest 27%. Küllalt suure erinevusega oli ka naiste ja meeste salasigaretide tarbimine (naissoost suitsetajatest oli 2015. aastal illegaalseid sigarette ostnud 4%, meessoost suitsetajatest 16%, vt lisa 2.7).

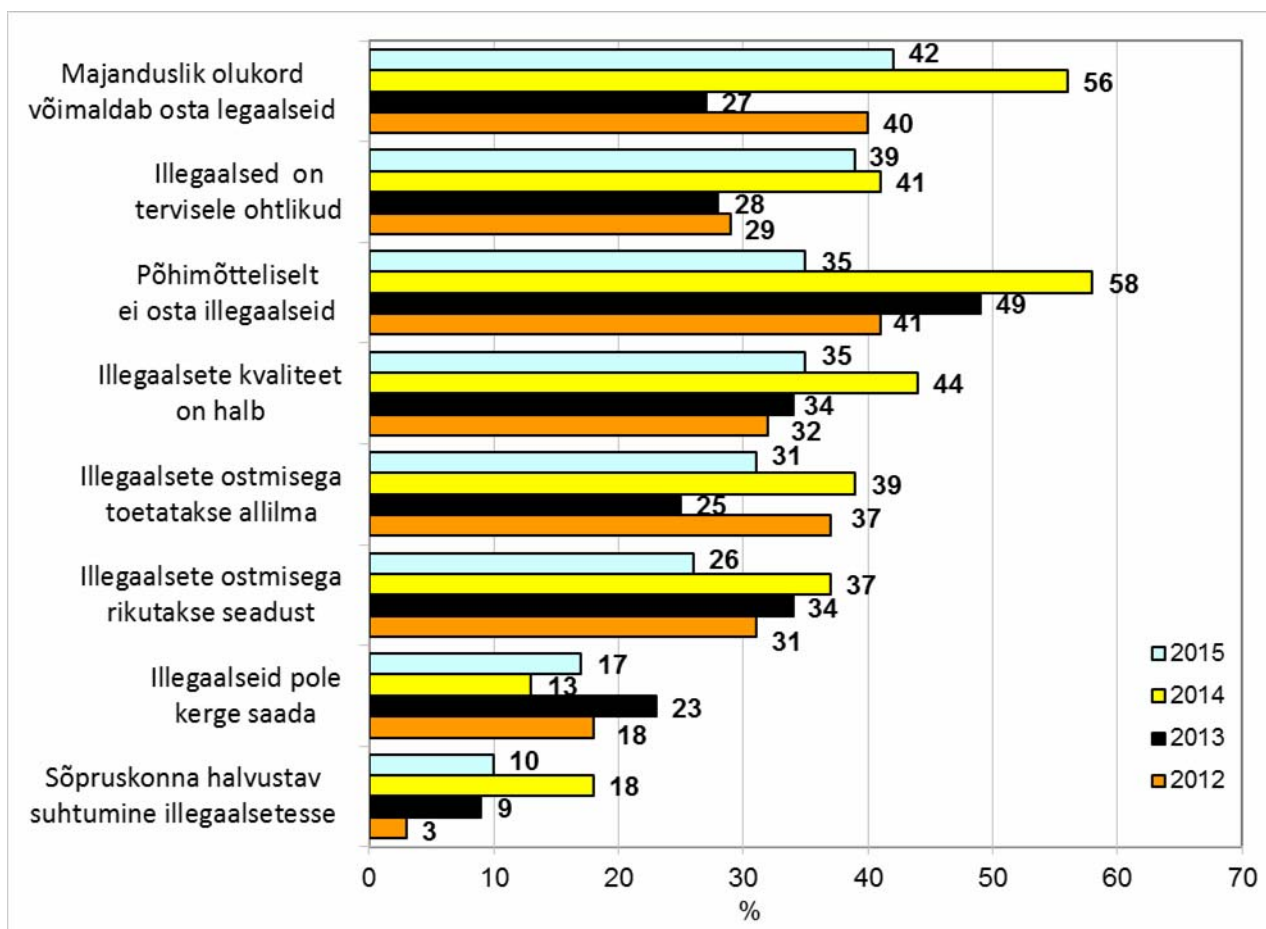
Palju tuuakse sigarette kaasa välismaalt, kõige sagedamini Venemaalt. Lisaks Venemaale toodi 2015. aastal sigarette rohkem kaasa ka Lätist, mujalt riikidest harvem. Seaduslikult võib Eestisse tuua Euroopa Liidu liikmesriikidest kuni 800 sigaretti päevas, samas on mujalt riikidest tuua lubatud tubakatoodete norm oluliselt madalam. Nii lubatakse täiskasvanud isikul ühe kalendrikuu jooksul väljastpoolt Euroopa Liidu liikmesriike tubakatooteid riiki tuua vaid kahel korral ning korraga võib kaasas olla vaid kaks pakki

¹ Joonisel on ära näidatud ka suitsetajate osakaal, kes enda hinnangul salasigarette ei osta, kuid on ostnud siiski välismaalt teiste kaudu sigarette (4%). Kuna välismaalt müügiks toodud sigarettide ostmine on samuti illegaalne tegevus, siis reaalselt on legaalseid sigarette ostnud 85% suitsetajatest.

sigarette.² Nimetatud piirmäärasid ületades käsitletakse kaasatoodud koguseid salakaubana. Tuleb ka silmas pidada, et välismaalt tohib sigarette tuua vaid isiklikuks tarbeks ja nende edasimüümine on ebaseaduslik. Paljud suitsetajad, kes ostavad teistelt isikutelt sigarette, ei ole aga sellest teadlikud ja nii osutus 2015. aastal 4% legaalsest suitsetajatest tegelikult salasigaretide tarbijateks, sest olid ostnud teiste käest välismaalt toodud sigarette. Kuigi mõnel varasemal aastal on välismaalt toodud sigarette ostnud suitsetajate osakaal langenud, siis viimastel aastatel on see jälle suurenenud. Nii ostis 2013. aastal välismaalt toodud sigarette keskmiselt 9% suitsetajatest, 2014. aastal 12% ning 2015. aastal juba 14% suitsetajatest. Kõige enam ostsid teiste isikute käest välismaalt toodud sigarette Kirde-Eesti suitsetajad, kellest 33% oli neid palunud endale tuua ning 23% ostis müüa pakutud (mitte spetsiaalselt tellitud) sigarette.

Küsitluses paluti suitsetajatel reastada põhjused, mis panevad neid eelistama legaalseid sigarette illegaalsetele sigarettidele (vt. joonis 1.3).

Joonis 1.3. Legaalse sigarettide eelistamise põhjused (% legaalse sigarettide eelistajatest, kelle hinnangul oli põhjus väga oluline)

Legaalse sigarettide suitsetajate hulgas peeti kõige olulisemaks seda, et legaalselt võimaldab sigarette osta piisavalt hea majanduslik olukord. Kuigi seda argumenti väga oluliseks pidanud vastajate osakaal

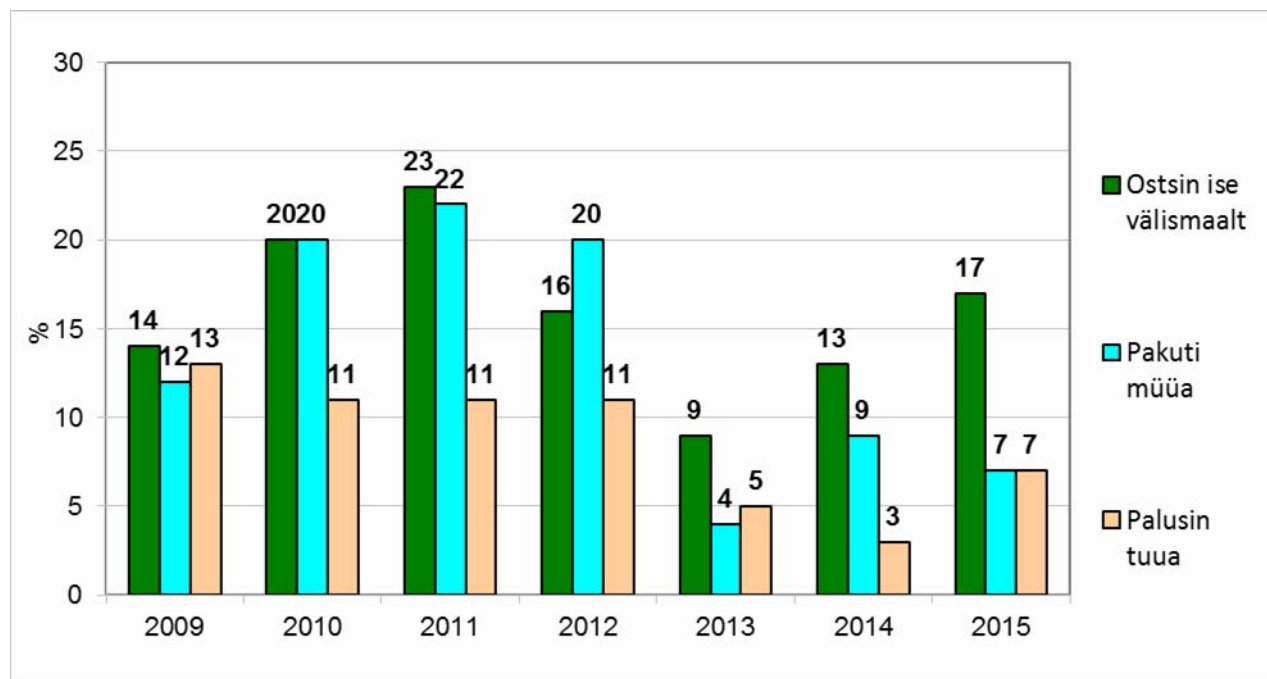
² Lubatud 40 sigareti asemel võib tuua veel kas 100 sigarillot või 50 sigarit või 50 g suitsetamistubakat või 50 g närimistubakat.

aastaga vähenes (-14%-punkti), lükkas see esikohalt minema varasemate aastate kõige levinuma põhjenduse, milleks oli põhimõtteline hoiak mitte osta illegaalseid sigarette. Viimast väidet pidas 2015. aastal väga oluliseks 35% legaalseste sigarettide ostjatest, veel 2014. aastal oli neid 58%. Legaalseid sigarette eelistavad suitsetajad paljuski ka seetõttu, et salasigaretide puhul ei pruugi olla tagatud nende ohutus ja kvaliteet. Nii arvaski 39% suitsetajatest, et illegaalsed sigaretid võivad olla tervisele kahjulikult ning 35% suitsetajatest, et nende kvaliteet on halb. Veel püütakse salasigaretidest hoiduda põhjusel, et mitte toetada nende ostmisega varimajandust ja allilma (2015. a. 31%, 2014. a. 39%) ning mitte sattuda vastuollu seadusega (2015. a. 26%, 2014. a. 37%). Kasvanud on 2015. aastal nende suitsetajate osakaal, kes pidasid legaalseste sigarettide eelistamisel väga oluliseks põhjuseks salasigaretide raskemat kättesaadavust (2015. a. 17%, 2014. a. 13%). Kõige vähem mõjutab suitsetajate eelistusi sõpruskonna suhtumine.

1.3. Sigarettide hankimine välismaalt

Suitsetajatelt küsiti selle kohta, kas nad on 2015. aastal toonud endale välismaalt sigarette ning kui suure osa moodustasid tarbimisest nii enda kui teiste kaudu välismaalt ostetud sigaretid. Vastustest selgus, et välismaalt oli 2015. aastal enda tarbeks sigarette ostnud 17% suitsetajatest (2014. a. 13%, vt joonis 1.4).

Joonis 1.4. Sigarettide ostmine välismaalt (% suitsetajatest)

Teistel inimestel palus enda jaoks välismaal sigarette tuua 7% suitsetajatest (2014. a. 3%), ning sama palju (7%) suitsetajatest ostis välismaalt toodud sigarette, mida nad polnud tellinud (2014. a. 9%). Sigarette välismaalt tuua palunud või teiste poolt välismaalt toodud sigarette ostnud suitsetajaid oli 2015. aastal kokku 14% ja nende osakaal suitsetajatest kasvas 2%-punkti võrra (2014. aastal moodustasid teiste poolt välismaalt hangitud sigarettide tarbijad 12% suitsetajatest). Seejuures kasvas üle kahe korra nende

suitsetajate osakaal, kes välismaalt sigarette tellisid. Suurenenud on ka välismaalt ise enda tarbeks sigarette kaasa ostnud suitsetajate osakaal (+4%-punkti).

Kõige aktiivsemalt hankisid välismaalt sigarette Kirde-Eesti elavad suitsetajad, kellest 33% ostis neid ise (2014. a. 31%), 33% palus teistel tuua (2014. a. 15%) ning 23% ostis teiste poolt toodud ja müügiks pakutud sigarette (2014. a. 46%, vt. lisa 2.2). Oluliselt on Kirde-Eestis kasvanud välismaalt sigarette tuua palunud suitsetajate osakaal. Võrreldes eestlastega käisid muust rahvusest elanikud sagedamini välismaalt sigarette ostmas (26% mitte-eestlastest ja 13% eestlastest), samuti palusid välismaalt tuua või ostsid müügiks pakutud sigarettide rohkem mitte-eestlased (mitte-eestlastest 27%, eestlastest 9%).

Välismaalt ostetakse sigarette kaasa peamiselt odavama hinna tõttu. Välisriikidest toodi kõige sagedamini sigarette kaasa Venemaalt, kust 2015. aastal oli neid ise hankinud 36% väljastpoolt Eestit sigarette ostnud suitsetajatest. Siiski on Venemaalt sigarette kaasa ostnud suitsetajate osakaal olnud viimastel aastatel languses (vt. tabel 1.2). Seevastu on suurenenud sigarettide ostmine Lätist, kust neid tõi kaasa arvestatav hulk suitsetajatest (21%).

Tabel 1.2. Välismaalt sigarettide hankimise riikide lõikes

	% suitsetajatest, kes ostsid ise välismaalt*			% suitsetajatest, kes palusid välismaalt tuua*			% suitsetajatest, kes ostsid teiste initsiatiivil toodut*		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Venemaa	50	40	36	67	100	57	75	80	75
Läti	20	8	21	0	0	14	13	0	0
Muud riigid	30	52	43	33	0	29	12	20	25
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* % on võetud ankeedis riike nimetanud vastajatest

Peale Venemaa ja Läti osteti küsitluse andmetel sigarette kaasa veel Ukrainast, Poolast, Tšehhist, Soomest, Rootsist jm. Välismaalt sigarette tellinud suitsetajatest sai üle poole (57%) oma sigarettidest Venemaalt; müüa pakutud sigarettidest ostis Venemaa päritolu sigarette juba enamik (75%).

Novembris oli ise või teiste kaudu välismaalt sigarette ostnud 28% suitsetajatest. Keskmiselt soetati novembrikuu jooksul 19 pakki sigaretti ja keskmine paki hind oli 1,63 eurot. Võrreldes eelnenud aastaga keskmine ostetud sigaretipakkide kogus suurenes (2014. aastal osteti novembrikuus keskmiselt 11 pakki). Langenud on välismaalt hangitud sigaretipaki keskmine hind (2014. a. maksis pakk 2,26 eurot).

2. ELANIKE EKSPERTHINNANGUD SIGARETTIDE ILLEGAALSE MÜÜGI KOHTA

2.1. Illegaalsete sigarettide kaubandus ja levik

Järgnevalt vaatleme lähemalt elanike hinnanguid salasigaretide kaubanduse ja leviku kohta. Elanikelt uuriti, kuivõrd on nad puutunud kokku salasigaretide turuga ja seoses sellega esitati küsimus, kas nende tutvusringkonnas on salasigarette ostvaid inimesi. Vastustest selgus, et illegaalsete sigarettide ostjaid tundis 31% elanikest, seejuures paljusid teadis 7% ja mõnda 24% vastanutest (vt tabel 2.1).

Tabel 2.1. Illegaalsete sigarettide ostjate teadmine (% vastanutest)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Teab paljusid	14	14	15	13	8	7	7
Teab mõnesid	30	32	30	28	23	22	24
Ei tea kedagi	43	37	36	38	54	56	54
Ei oska öelda	13	17	19	21	15	15	15
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

Pikemaajalises võrdluses on salasigaretide ostjaid tundvate inimeste osakaal langenud, sest veel 2012. aastal oli see näitaja kõrgem kui 40%. Suhteliselt järsku langes illegaalsete sigarettide ostjaid tundvate inimeste osakaal 2013. aastal (-10%-punkti) ja 2014. aastal vähenemine jätkus (-2%-punkti). 2015. aastal olukord natuke muutus ja illegaalsete sigarettide ostjaid tundvate elanike osatähtsus enam ei vähenenud, vaid kasvas 2%-punkti võrra, olles nüüd tagasi 2013. aasta tasemel. Küsitlus näitas, et salasigaretide ostjaid teavad rohkem Kirde-Eesti elanikud (49%) ja väiksemates asulates (maa-asulates) elavad inimesed (33%). Illegaalseid sigarette tarbivaid inimesi tunnevad sagedamini ka väiksema sissetuleku- ja madalama haridusega inimesed (50% kuni 300 € kuus pereliikme kohta kuus teenivatest inimestest ja 37% I taseme haridusega vastanutest), samuti noorema vanusegrupi elanikud (41% kuni 29-aastastest elanikest). Mitte-eestlastest tundis mõnda salasigaretide ostjat 40%, eestlastest 28%; meestest 37%, naistest 26%. Kõige vähem on salasigaretide ostjaid küsitluse põhjal Lääne-Eesti elanike tutvusringkonnas (66% ei teadnud ühtegi), samuti ei teadnud salasigaretide ostjaid vanemaealised (üle 64-aastastest ei tundnud kedagi 65%) ning kõrgema haridustaseme- ja sissetulekuga inimesed (vastavalt 66% III taseme haridusega elanikest ja 65% kuni 300 € kuus pereliikme kohta kuus teenivatest inimestest, vt. lisa 2.3).

Informeerituses illegaalsete sigarettide müügikohtade või müüjate kohta ei ole viimasel kolmel aastal muutusi toimunud. Salasigaretide kauplemiskohti või müüjaid teadis 2015. aastal 14% vastanutest ehk sama palju nagu kahel eelneval aastalgi. (vt. tabel 2.2.). Illegaalsete sigarettide müügikohtadest või müüjatest olid teistest paremini teadlikud Kirde-Eesti elanikud (36%), väiksema sissetulekuga elanikud (27% kuni 300 € kuus pereliikme kohta kuus teenivatest inimestest), samuti mitte-eestlased (19%, vt. lisa 2.4).

Tabel 2.2. Illegaalsete sigarettide müügikoha või müüja teadmine (% vastanutest)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Teab	22	25	21	17	14	14	14
Ei tea	78	75	79	83	86	86	86
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

Uuringus osalenud vastajate hinnangu järgi on 2015. aastal salasigarettide osakaal üldisest suitsetamisest vähenenud, moodustades kogu sigarettide tarbimisest 29%. Ligikaudu samas suurusjärgus on see püsinud alates 2007. aastast, kuid esimest korda on illegaalsete sigarettide osakaal kogu tarbimisest langenud alla 30% taseme. (vt tabel 2.3).

Tabel 2.3. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal üldises sigarettide tarbimises
(elanike eksperthinnangute keskmine)

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
32%	33%	30%	30%	31%	31%	31%	30%	30%	31%	29%

3. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE ISIKLIK TARBIMINE

3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus

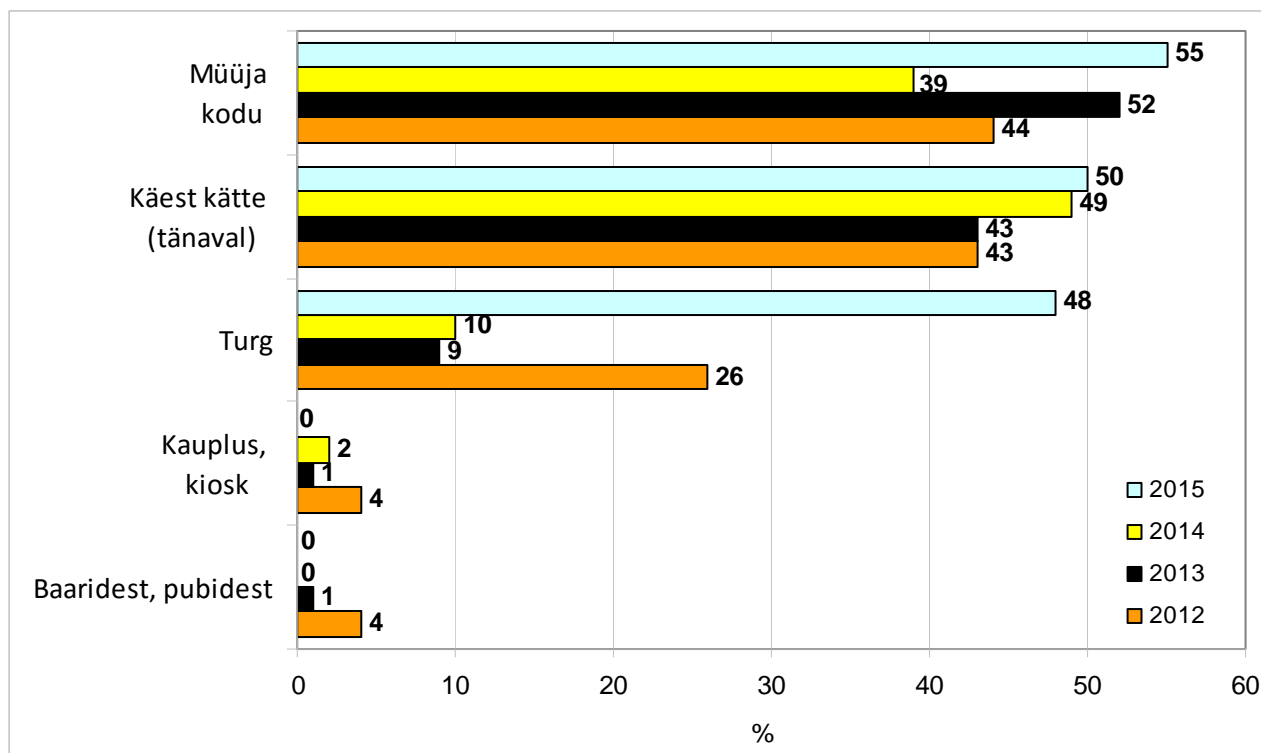
Illegaalse sigaretituru levikut ja salasigaretide tarbimist mõjutab oluliselt nende kättesaadavus. Takistades salasigaretide jõudmist turule ja muutes sellega nende ostmine keerulisemaks, toob tõenäoliselt kaasa ka nende tarbimise vähenemise. Riigipoolsed järjepidevad ja tõhusad kontrollimehhanismid sigarettide turu üle on seega vajalikud meetmed selleks, et kahandada salasigaretide kättesaadavust. Kättesaadavuse väljaselgitamiseks uuriti salasigaretide ostjatelt, kas ja kui palju oli 2015. aastal isiklikult nende jaoks muutunud illegaalsete sigarettide hankimine. Kolm neljandikku (75%) vastajatest hindas, et salasigaretide kättesaadavus ei ole aasta jooksul muutunud ning 25% vastanute hinnangul on salasigaretide hankimine muutunud raskemaks. Samas ei olnud 2015. aasta küsitluse järgi neid tarbijaid, kelle arvates oleks salasigaretide kättesaadavus muutunud kergemaks (2014. aastal hindas 13% salasigaretide ostjatest, et illegaalsete sigarettide hankimine on muutunud kergemaks). Võrreldes eelnenud aastaga vähenes 2015. aastal nende vastajate osakaal, kelle hinnangul muutus salasigaretide kättesaadavus raskemaks (-7%-punkti). Oluliselt on suurenenud illegaalsete sigarettide suitsetajate osakaal, kelle arvates jäi salasigaretide hankimine samale tasemele (+24%-punkti, vt tabel 3.1). Kõige enam arvati Kirde-Eestis, et illegaalsete sigarettide kättesaadavus on muutunud raskemaks (33% sealsetest salasigaretide ostjatest, vt. lisa 2.5).

Tabel 3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus aasta jooksul
(% illegaalsete sigarettide ostjatest)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Muutus kergemaks	14	4	3	14	9	6	5	0	0	13	0
Jäi samaks	49	60	63	53	52	45	62	47	42	51	75
Muutus raskemaks	30	20	21	20	23	36	19	44	41	32	25
Ei oska öelda	7	16	13	13	16	13	14	9	17	4	0
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Peamisteks salasigaretide kauplemiskohtadeks on olnud tänavad ja müüjate endi kodud. 2015. aastal osteti illegaalseid sigarette kõige sagedamini müüjate juures kodust, kust neid hankis 55% salasigaretide ostjatest. Võrreldes eelnenud aastaga kasvas müüja kodust illegaalseid sigarette ostnud suitsetajate osakaal suhteliselt järsult (+16%-punkti võrra). Tänavalt olid salasigarette ostnud pooled illegaalsetest suitsetajatest, seda oli ligikaudu sama palju kui eelnenud aastal (49%). Kõige rohkem on võrreldes varasemaga suurenenud nende suitsetajate osakaal, kes ostsid salasigarette turgudelt. Kui 2014. aastal hankis turgudelt salasigarette vaid 10% illegaalsete sigarettide suitsetajatest, siis 2015. aasta küsitluse järgi olid ligi pooled ostjatest (48%) soetanud neid turult. Muudest ostukohtadest nagu kauplustest, kioskitest, baaridest ning pubidest küsitlusele vastajad 2015. aastal salasigarette ei hankinud (vt joonis 3.1).

Joonis 3.1. Illegalsete sigarettide ostukohad (% illegalsete sigarettide ostjatest)

Võrreldes salasigaretide ostukohtade eelistusi pikemaajaliselt selgub, et kõige enam on viimase kümne aasta jooksul illegaalseid sigarettide ostetud käest kätte tänaval. Kõrgeim oli tänavatelt salasigarette ostnud illegalsete suitsetajate osakaal 2011. aastal (57%). Keskmiselt on tänavatelt ajavahemikul 2005-2015 igal aastal illegaalseid sigarettide ostnud 49% suitsetajatest (vt tabel 3.2).

Tabel 3.2. Illegalsete sigarettide ostukohad
(% illegalsete sigarettide ostjatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Käest kätte (tänaval)	48	53	51	39	52	49	57	43	43	49	50
Müüja kodu	38	35	30	26	29	34	43	44	52	39	55
Turg	20	18	25	19	17	13	17	26	9	10	48
Kauplus, kiosk	8	1	5	9	1	4	4	4	1	2	0
Baar, publi	3	0	2	2	1	0	0	4	1	0	0
Mujal	13	8	8	16	12	9	12	5	7	2	0

Leviku poolest järgmisteks ostukohtadeks on müüjate kodud, mis kujunesid 2015. aastal kõige enam kasutatud turustuskanaliks, sealt ostis salasigarette 55% illegalsete sigarettide suitsetajatest.

Keskmiselt ostis perioodil 2005-2015 igal aastal müüjate juurest kodust salasigarette 39% salasigaretide ostjatest. Turgudelt on ajavahemikul 2005-2015 salasigarette hankinud aastas keskmiselt 20% illegaalsete sigarettide suitsetajatest, kuid 2015. aastal on siin toimunud järsk müügiaktiivsuse kasv. Küsitlustulemuste järgi eelistasid 2015. aastal müüja kodudest salasigarette hankida kõige enam Kirde-Eesti elanikud (79% sealsetest illegaalsete sigarettide ostjatest) ja levinum oli see ka eestlaste ning naiste hulgas (vastavalt 63% ja 100%, vt lisa 2.6). Tänavalt hankisid illegaalseid sigarette enam suuremate linnade elanikud (88%), samuti kasutasid tänavamüüki enam mitte-eestlased võrreldes eestlastega (vastavalt 58% ja 35%) ning ka mehed (54%).

3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine

Peamiselt ostetakse illegaalseid sigarette nende madalama hinna tõttu võrreldes legaalsete sigarettidega. Madalamat hinda pidas väga oluliseks 59% ning mõnevõrra oluliseks 26% salasigaretide ostjatest (vt. tabel 3.3). Samas ei ole odavus tarbijatele enam nii tähtis kui varasematel aastatel ja nii langeski madalamat hinda väga oluliseks pidavate illegaalsete sigarettide ostjate osakaal 2015. aastal 24%-punkti võrra. Paljude suitsetajate majanduslik olukord on niivõrd paranenud, et nad ei pea tarbima just kõige odavamaid, ebakvaliteetsemaid ja mitteseaduslikke tubakatooteid. Küsitlus näitaski, et kasvanud on legaalseid sigarette eelistanud suitsetajate osakaal, vt ptk 1.2.).

Tabel 3.3. Illegaalsete sigarettide ostmise põhjused 2013-2015 (% illegaalsete sigarettide ostjatest)

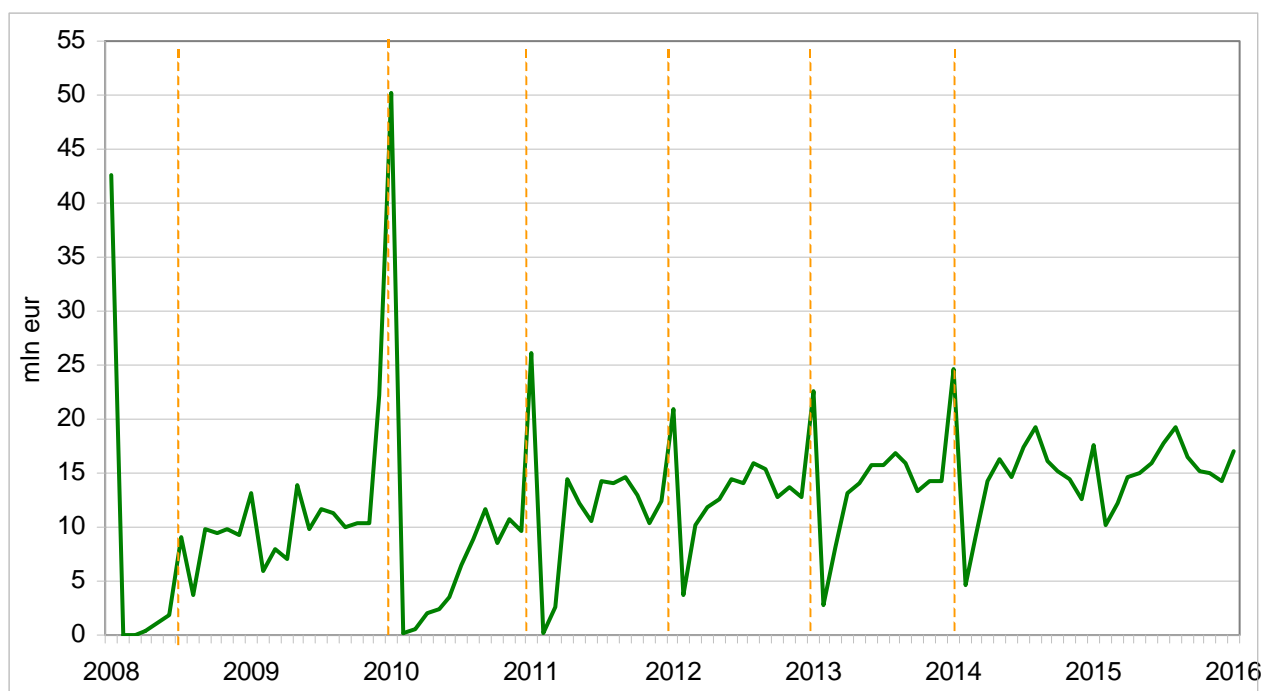
		Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Pole oluline	Ei oska öelda
Illegaalsed sigaretid on odavamad					
	2015	59	26	10	5
	2014	83	17	0	0
	2013	84	15	1	0
Illegaalsed sigaretid on kergesti kättesaadavad					
	2015	26	49	20	5
	2014	21	39	25	15
	2013	23	39	23	15
Mark mida tarbitakse, pole legaalselt saadaval					
	2015	12	6	82	0
	2014	4	24	57	15
	2013	26	6	66	2

Kuigi salasigaretide madalam hind mõjutab nende ostuaktiivsust kõige enam, on aastaga suurenenud just selliste suitsetajate osakaal, kes on illegaalseid sigarette ostnud kerge kättesaadavuse tõttu. 2015.

aastal pidas salasigarette ostmisel lihtsat kättesaadavust kas väga oluliseks või mõnevõrra oluliseks 75% illegaalsete sigarettide ostjatest (2014. aastal 60%). Vähem toodi salasigarette ostmise põhjenduseks asjaolu, et teatud sigaretimärke ei olnud legaalselt saadaval. Soovile vastavat sigaretimargi puudumist legaalsel turul pidas 2015. aastal väga või mõnevõrra oluliseks 18% illegaalsete sigarettide ostjatest (2014. aastal 28%). Väga oluliseks pidasid salasigarette ostmisel nende madalamat hinda võrreldes legaalsete sigarettidega maa-asulate elanikud aga ka 18-29 aastased suitsetajad (vastavalt 100% ja 82%). Salasigarette lihtsat kättesaadavust pidasid kõige olulisemaks ostupõhjuseks 18-29 aastased (82%), Kirde-Eesti ja suuremate linnade elanikud (vastavalt 38% ja 54%) ning mitte-eestlased (38%). Lemmikmargi puudumist legaalsel turul pidasid väga oluliseks ostupõhjuseks eestlased (40%), kõrgema haridustasemega inimesed (38%) ja 50-64 aastased elanikud (31%). Sigaretimarkidena, mida vastanute hinnangul ei olevat legaalselt võimalik osta, nimetati NZ Gold, Kiss, Bayron, Lucky Strike Salasigaretidest osteti 2015. aastal järgmisi marke: *Bayron, Arktika, NZ Gold, Winston, Fest, Camel, LM, Belomor Kanal*.

Tubakatoodetele on kehtestatud aktsiisimäärad, et piirata nende kui tervistkahjustavate toodete tarbimist, teisalt on see ka üheks riigi maksutulude allikaks. Sigarettide aktsiis koosneb kahest osast – fikseeritud määrast ja proportsionaalsest määrast³. Fikseeritud määraga maksustatakse sigarette nende koguse järgi, proportsionaalne maksumäär arvutatakse sigaretipaki lubatud maksimaalselt jaehinnalt. Tubakaaktsiisina laekus 2015. aastal riigieelarvesse 183,5 mln eurot, mis moodustas maksutuludest 2,6%. Lisaks aktsiisile laekub müügist ka käibemaks.

Joonis 3.2. Tubakaaktsiisi laekumine ja tubakaaktsiisi tõusud⁴

Allikas: Rahandusministeerium

³ Fikseeritud määr 1000 sigareti kohta 46,50 € ehk 0,93 € ühe paki eest (alates 01.01.2014)
 Proportsionaalne määr jaehinnast 34% (alates 01.01.2014).

⁴ Sigarettide aktsiisimäärad alates: 1.07.2005 26% jaehinnast + 0,35 € paki kohta; 1.01.2008 28%+ 0,46 € paki kohta; 1.07.2008 31%+ 0,64 € paki kohta; alates 1.01.2010 33% + 0,67 € paki kohta; alates 1.01.2011 33%+ 0,77 € paki kohta; alates 1.01.2012 33%+ 0,84 € paki kohta; alates 1.01.2013 33%+ 0,90 € paki kohta; alates 1.01.2014 34%+ 0,93 € paki kohta. 2015.aastal tubakaaktsiis ei muutunud.

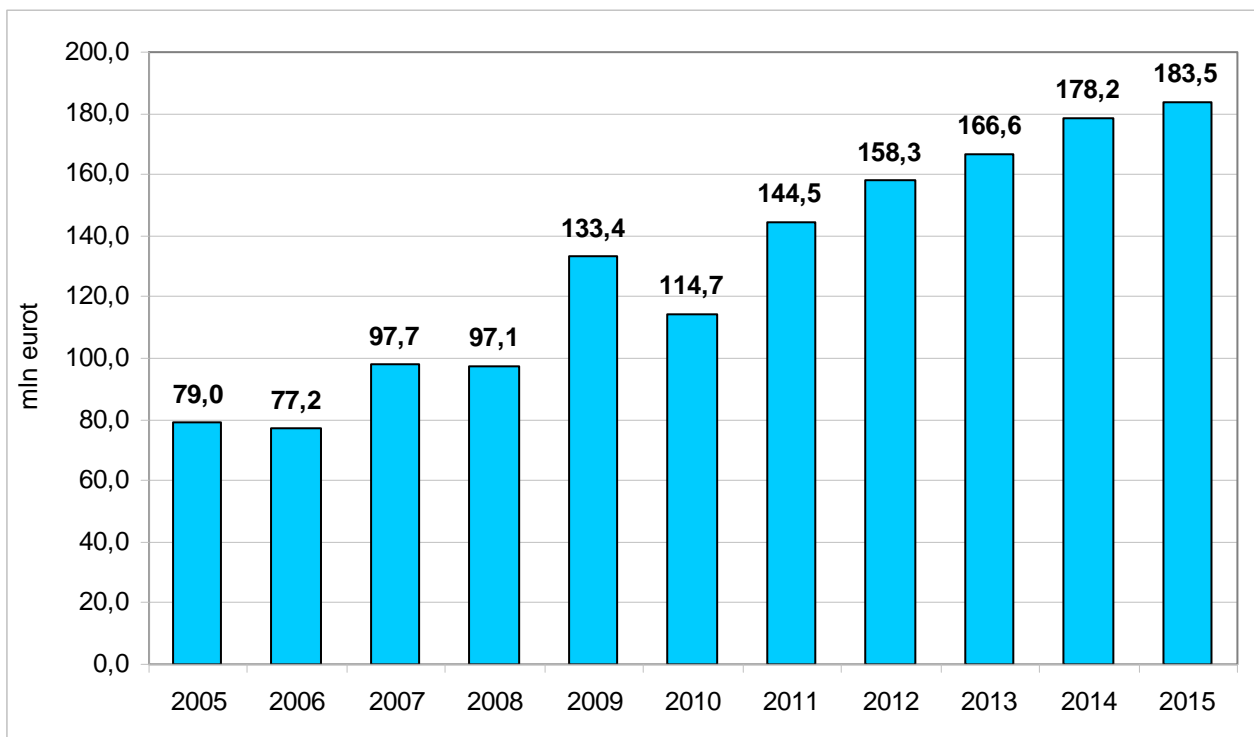
Tubakatoodete aktsiisimäärasid on Eestis tõstetud pea kõigil viimastel aastatel, vaid 2015. aastal jäi maksutõus vahele. Uuesti tõuseb tubakaaktsiis 2016. aasta juunist ja 8% võrra ning sama suurusega maksutõusud ette nähtud ka 2017. ja 2018. aastal (aastatel 2019-2020 on tubakaaktsiisi määrasid kavas tõsta 10% võrra igal aastal)⁵. Kuna illegaalsete sigarettide pealt makse ei tasuta, on neid võimalik müüa alati madalama hinnaga kui legaalseid sigarette. Salasigarette kaubanduse tõttu jääb riigil igal aastal saamata kümnete miljonite eurode eest maksutulud.

Enne uute aktsiisimäärade jõustumist on tavapärane olnud praktika, et kaupmehed hangivad suure laovaru vana aktsiisimääraga tubakatoodetega. Seda näitab aktsiisitulude laekumise hüppeline kasv iga aasta jaanuaris, kui laekub aktsiis eelmisel kuul soetatud varudelt. (vt. joonisel 3.2). Kuna 2015. aastal aktsiisimäär ei muudetud, jäi varude hankimine ja koos sellega ka maksulaekumise tavapärane kasv 2014. aasta lõpus tagasihoidlikumaks.

Aktsiisimäärade suurenemisest tingituna on aasta-aastalt kasvanud ka riigieelarvesse tubakaaktsiisist laekunud tulud. Nii kogunes 2015. aastal tubakaaktsiisi 183,5 miljonit eurot, ehk eelmise aastaga võrreldes 3% enam (vt. joonis 3.3). Tubakaaktsiisi laekumistel on viimasel viiel aastal olnud selge kasvutrend. Võrreldes kümne aasta tagusega (2005. aastaga) laekus 2015. aastal tubakaaktsiisi riigieelarvesse 2,3 korda rohkem.

Kõige rohkem saab riik tubakaaktsiisi sigarettide müügist - 2015. aastal moodustas see 97% kogu laekunud tubakaaktsiisist (178 mln eurot). Sigarettide arvelt riigieelarvesse laekunud aktsiis suurenes aastaga 3%. 2016. aastaks on riigieelarvesse planeeritud tubakaaktsiisi laekumise kasv suhteliselt tagasihoidlik (+1,4%).

Joonis 3.3. Tubakaaktsiisi laekumine aastate lõikes (mln eurot)

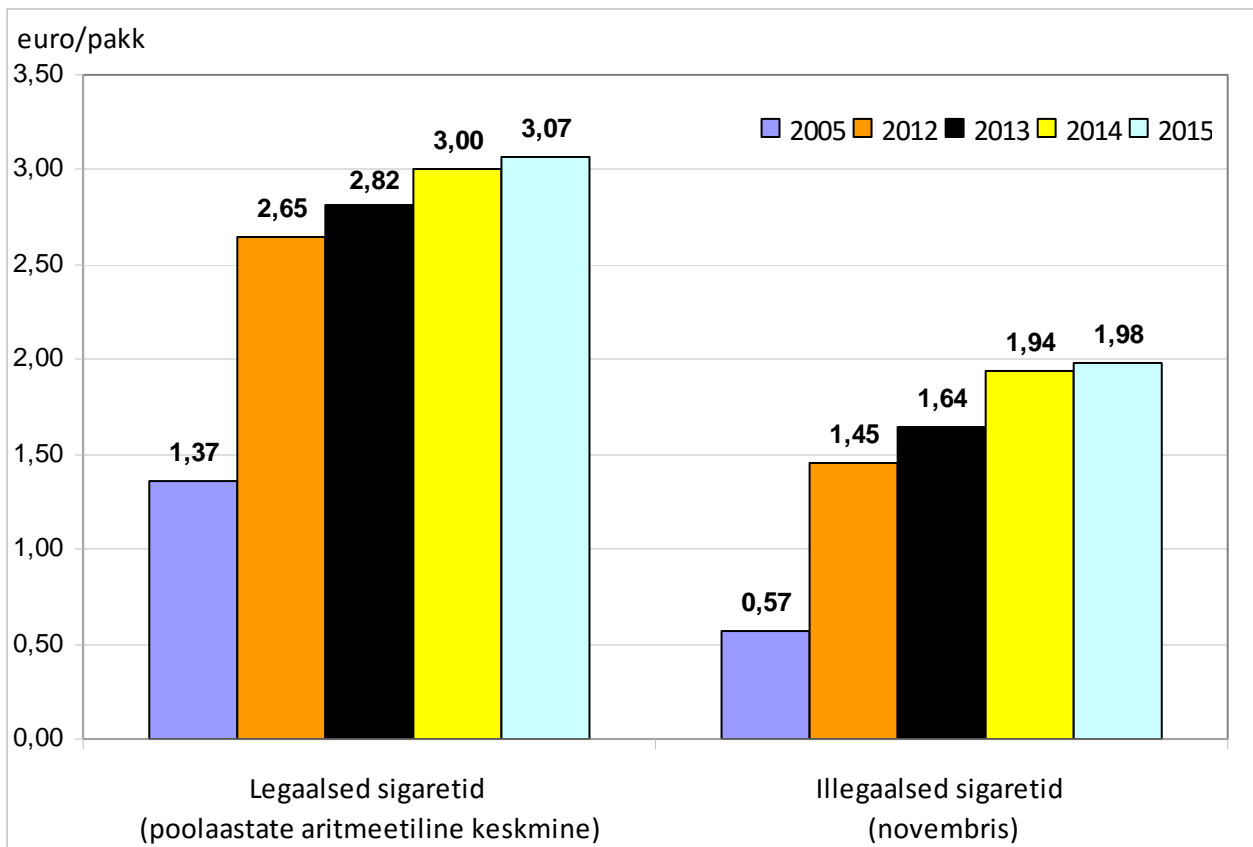

Allikas: Rahandusministeerium

⁵ Riigikogu otsus 15. juunist 2015

Legaalsete sigarettide pakk maksis 2015. aastal keskmiselt 3,07 eurot. Võrreldes 2014. aastaga suurenes sigaretipaki keskmine hind 2,3%. Salasigaretipaki keskmine hind oli 2015. aastal 1,98 eurot, suurenedes aastaga 2,1% (vt. joonis 3.4). Kui illegaalsete sigarettide hinnad on alates 2013. aastast kasvanud märgatavalt kiiremini kui leaalsete sigarettide hinnad, siis 2015. aastal tõusid salasigarettide hinnad vähem kui leaalsetel sigarettidel. Legaalsed sigaretid olid 2015. aastal illegaalsetest 55% kallimad, kuid näiteks 2012. aastal 83% kallimad. Võrrelda hindade muutust alates 2012. aastast, kasvasid need leaalsetel sigarettidel +16%, salasigarettidel aga +37% .

Joonis 3.4. Sigaretipaki keskmine müügihind

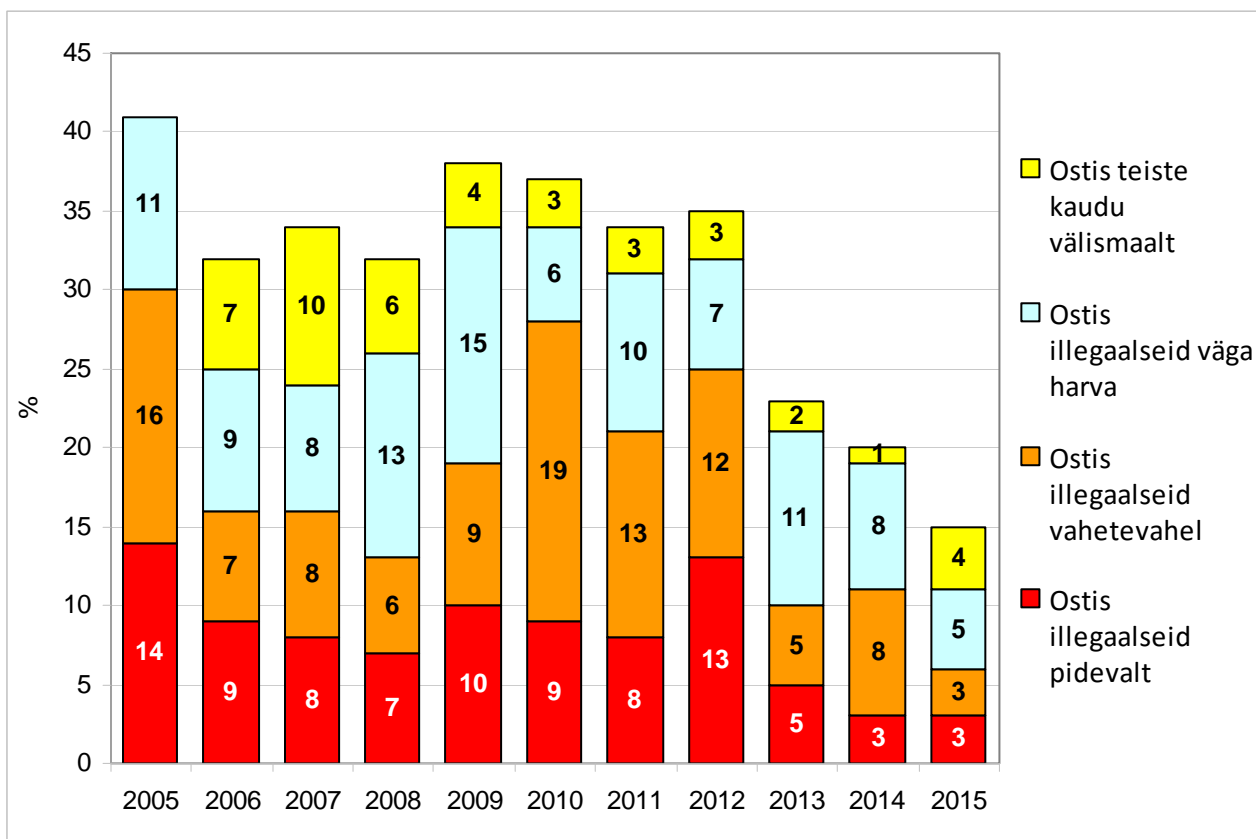

Võrreldes hinnaerinevusi 2015. aastal ja kümne aasta eest (2005), on leaalsete sigaretid muutunud 2,2 korda kallimaks, salasigarettide hinnad on kasvanud aga 3,5 korda. Legaalsed sigaretid olid 2005. aastal salasigarettidest keskmiselt 2,4 korda kallimad (2015. aastal 1,6 korda).

Küsitluse põhjal oli 2015. aastal 11% suitsetajatest ostnud teadlikult salasigarette. Alates 2013. aastast on salasigarettide ostjate osakaal suitsetajate hulgas kiiresti vähenenud (2014. aastal ostis illegaalseid sigarette teadlikult 19% suitsetajatest, 2013. aastal 21% suitsetajatest, 2012. aastal 32% suitsetajatest). Pidevalt ostis 2014. aastal illegaalseid sigarette 3%, vahetevahel 3% ning väga harva 5% suitsetajatest (vt joonis 3.5). Võrreldes eelnenud aastaga jäi 2015. aastal regulaarsete ostjate osakaal samaks, kuid vähenes salasigarette vahetevahel ning väga harva ostnud suitsetajate osakaal. Vaatamata eeltoodud tulemustele osutub salasigarettide tarbimine siiski kõrgemaks, sest teatud osa enda hinnangul

salasigarette mittesuitsetanutest oli ostnud teiste poolt välismaalt toodud sigarette. See tegevus pole aga legaalne ja nii liigituvad need sigaretid samuti illegaalseteks.

Joonis 3.5. Illegaalsete sigarettide ostmine (% suitsetajatest)

Seega on olemas teatud hulk suitsetajaid, kes enda teadmata suitsetavad illegaalseid sigarette. Alates 2006. aastast on sellised suitsetajad uuringutes ka eraldi välja toodud ja salasigarette suitsetajate hulka arvestatud. Võttes arvesse nii teadlikult salasigarette ostnud suitsetajad (11%) kui ka need, kes tegid seda teadmatuses (4% suitsetajatest, kes hankisid raha eest teiste poolt välismaalt toodud sigarette), ostis 2015. aastal illegaalseid sigarette kokku 15% suitsetajatest (2014. aastal 20%).

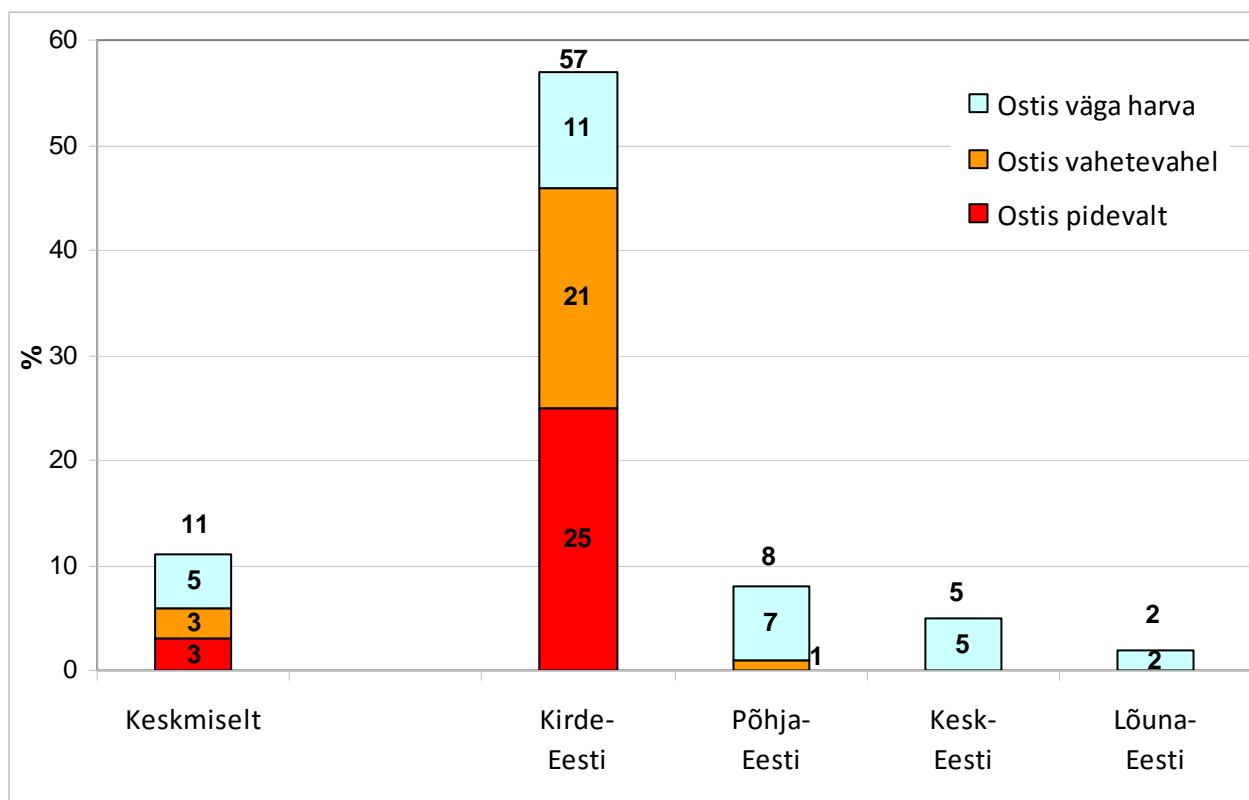
Tabel 3.4. Illegaalsete sigarettide teadlik ostmine (% suitsetajatest)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ostis pidevalt	14	9	8	7	10	9	8	13	5	3	3
Ostis vahetevahel	16	7	8	6	9	19	13	12	5	8	3
Ostis väga harva	11	9	8	13	15	6	10	7	11	8	5
Ei ostnud	59	75	76	74	66	66	69	68	79	81	89
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Enda hinnangul salasigarette mitte ostnud suitsetajate osakaal on viimastel aastatel järjest kasvanud, ja ligineb juba 90%-le (vt. tabel 3.4). See näitab pikemaajalises plaanis olulist muutust suitsetajate eelistustes, sest näiteks 2005. aastal ostis legaalselt sigarette vaid 59% suitsetajatest. Teatud määral nivelleerib 2015. aastal illegaalsete sigarettide teadliku ostmise tugevat langust neid mitteteadlikult (teiste käest) ostnud suitsetajate lisandumine.

Salasigarette osteti kõige rohkem Kirde-Eestis. Sealsetest suitsetajatest ostis neid 2015. aastal teadlikult 57% (vt joonis 3.6). Kirde-Eestis on salasigarette tarbimine sagenenud, sest aastaga on tõusnud illegaalseid sigarette pidevalt ja ka vahetevahel ostnud suitsetajate osakaal (2015. aastal ostis salasigarette pidevalt 25%, vahetevahel 21% ja väga harva 11% suitsetajatest). Salasigarette ostsid keskmisest aktiivsemalt veel mitte-eestlased, 18-29 aastased, mehed ja suuremate linnade elanikud (vt lisa 2.7).

Joonis 3.6. Teadlikult illegaalseid sigarette ostnud suitsetajad piirkonniti 2015. aastal (% suitsetajatest)

Salasigarette ostnud suitsetajatelt küsiti ka, milliseid maksumärke kandsid 2015. aastal nende poolt ostetud salasigarette pakid. 75% vastanutest oli ostnud salasigarette, mis kandsid mõne teise riigi maksumärki. Valdavalt olid sigaretid Venemaa maksumärkidega (78% teiste riikide maksumärkidega sigarettidest) ja vähemal määral ka Valgevene maksumärkidega (14%). Võrreldes eelnenud aastaga suurenes 2015. aastal oluliselt teiste riikide maksumärkidega sigarettide ostjate osakaal (2014. aastal ostis teiste riikide maksumärkidega sigarette 55% illegaalsete sigarettide suitsetajatest). Omakorda kasvas ka Venemaa päritolu salasigarette osakaal (2014. aastal moodustasid nende ostjad 64% teiste riikide maksumärkidega sigarettide ostjatest), samas vähenes Valgevene maksumärkidega sigarette

ostnud suitsetajate osakaal (2014. aastal ostis neid 23%). Aastaga on vähenenud ka ilma maksumärkideta sigarette ostnud suitsetajate osakaal (2015. aastal 9%, 2014. aastal 11%). Võltsitud Eesti maksumärgiga sigarette ei ole küsitluste põhjal viimastel aastatel turul olnud.

Salasigarette ostnud suitsetajate poolt isiklikult tarbitud sigarettidest moodustasid illegaalsed sigaretid 2015. aasta novembris keskmiselt 48% (2014. aastal 45%). Seejuures oli kuu jooksul ainult salasigarette ostnud 26% illegaalsete sigarettide suitsetajatest (2014. aasta novembris 23%). Arvestades ümber illegaalsete sigarettide tarbimise kõigi suitsetajate suhtes, oli salasigarette tarbimise osakaal sigarettide kogutarbimisest 2015. aastal 8% (vt. tabel 3.5). Näitaja tugineb illegaalsete sigarettidesuitsetajate ja teiste kaudu välismaalt sigarette hankivate suitsetajate hinnangutele. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal kogutarbimisest langes järsult 2013. aastal ja seejärel jäänud stabiilseks.

Tabel 3.5. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal sigarettide kogutarbimises
(üंबरarvestus kõigi suitsetajate suhtes)

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
22%	15%	15%	12%	15%	17%	14%	15%	9%	8%	8%

4. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE OSAKAAL SIGARETTITURUL

Illegaalsete sigarettide osakaalu leidmiseks üldises sigarettide tarbimises uuriti suitsetajate endi arvamusi ja kogemusi salasigaretide valdkonnas ning analüüsiti elanike hinnanguid illegaalsete sigarettide tarbimise kohta ühiskonnas tervikuna. Arvestatud on ka teiste tingimustega, mis mõjutavad suitsetamist ning sigarettituru mahtusid nagu muutusi elanike arvus, suitsetavate elanike osakaalu, olukorda turismisektoris jne. Järgnevalt tuuakse välja hinnangud ja esitatakse tulemustest kokkuvõtted.

Elanike eksperthinnangute põhjal moodustas illegaalsete sigarettide tarbimine 2015. aastal Eestis 29% sigarettide kogutarbimisest. Suitsetajate endi tarbimiskäitumise järgi tehtud arvestused näitasid aga, et salasigaretid moodustasid vaid 8% kogu sigarettide tarbimisest. Erinevused hinnangutes võivad olla mõjutatud mitmetest teguritest. Nii lähtuvad üldise olukorra hindamisel inimeste arvamused tihti enda töökspidamistest ja ühiskondlikust hoiakutest, mida kujundavad meedia suhtumine, arvamusiidrite seisukohad jms. Reeglina suhtub avalik üldsus salasigaretiturgu negatiivselt ja seepärast tajuvad ka elanikud üldist olukorda mõnevõrra kriitilisemalt. Isiklike pahesid kaldutakse aga õigustama, inimesed ei soovi rõhutada oma sõltuvust sigarettidest ja nii püütakse varjata ka illegaalsete sigarettide suitsetamist. Selle tulemusel on hinnang enda tarbimise suhtes pigem alahinnatud. Nii tuleks elanike poolt enda suhtes antud hinnanguid võtta teatud reservatsioonidega, mis iseloomustavad salasigaretide tarbimist kaudsemalt. Sellegipoolest näitas elanike hinnang üldisele olukorrale, et see on liikunud positiivses suunas, mille tulemusel on salasigaretide osakaal üldisest sigarettide tarbimisest langenud 2%-punkti võrra, samas kui elanike endi tarbimise põhjal tehtud arvestus näitas, et illegaalsete sigarettide osakaal on jäänud samaks. **EKI hinnangul moodustasid illegaalsed sigarettid 2015. aastal kogu sigarettide siseturumahu (ka salasigaretid) 17-21%.** Andmed, mis iseloomustavad varasemate aastate illegaalsete sigarettide turgu, on toodud tabelis 4.1.

Legaalsete sigarettide müügiimahtude hinnang põhineb *Eurostati* impordi-ekspordi andmetel (tootmist Eestis ei ole). Tegelikult realiseeritud sigarettide müügiimahu leidmisel on arvesse võetud ka hinnangulised laovarud, mis jäid 2014. aastal turustamata ning realiseeriti 2015. aastal. Samamoodi on arvestatud, et teatud osa 2015. aastal imporditud sigarettidest turustatakse järgmisel aastal. Tavaliselt on laovarud moodustunud aasta lõpukuudel enne tubakaaktsiisi tõusu, kuid et 2016. aastal suureneb tubakaaktsiis juunist, siis 2015. aasta lõpus märkimisväärset laovarude soetamist ei toimunud. Kokkuvõttes müüdi 2015. aastal turul 1,80 miljardit legaalset sigaretti ja võrreldes eelnenud aastaga vähenes kogumüük 5%. Illegaalsete sigarettide osakaalu leidmisel on arvestatud vaid kodumaist tarbimist, st turistide ostusid neis ei arvestata. Välisturistide ostude osakaaluks legaalsete sigarettide kogumüügist on arvestatud 10%.

Illegaalsete sigarettide osakaal kõigist Eesti elanike poolt tarbitud sigarettidest on vähenenud alates 2013. aastast. Kõige suurem oli salasigaretide osakaal tarbimisest 2010. aastal, kui see moodustas 27-31% sigarettide siseturumahu. 2015. aastaks on see langenud madalaimale taseme alates uuringute tegemise algusest (1998.aastast). Turul olevate salasigaretide hinnangulised kogused olid viimase kümne aasta jooksul kõige suuremad 2008. ja 2009. aastal, kui nende kogumaht ulatus 690 miljoni sigarettini. Salasigaretide kogused hakkasid vähenema 2013. aastast ja 2015. aastal oli nende hinnanguline turumaht 380 miljonit. 2015. aastal vähenesid müüdüd salasigaretide kogused eelnenud aastaga võrreldes 12%. Sellega seoses langes ka illegaalsete sigarettide müügiikave (-9%).

Tabel 4.1. Sigarettide illegaalse turu maht ja arvestuslik maksutulukaotus

Näitaja	Ühik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Legaalsete sigarettide müük siseturul (sh turistide ostud)*	mld sigaretti	1,95	2,34	2,33	2,62	2,01	1,78	1,97	1,95	1,82	1,89	1,80
Illegaalse kaubanduse osakaal siseturul (ilma turistideta)	%	25-30	20-25	20-25	20-25	25-30	27-31	24-29	25-29	20-24	19-22	17-21
Sigarettide illegaalse turu keskmine maht	mld sigaretti mln eurot	0,67 18,9	0,61 17,5	0,61 20,3	0,69 25,9	0,69 35,5	0,66 40,3	0,64 45,3	0,65 47,1	0,46 38,0	0,43 41,8	0,38 38,0
Riigieelarvesse laekumata aktsiis	mln eurot	19,9	18,5	18,7	32,4	38,4	41,5	43,8	49,2	42,3	41,8	37,9
Riigieelarvesse laekumata käibemaks	mln eurot	6,6	6,0	6,5	9,8	13,2	15,6	17,5	19,5	16,0	16,7	15,2

* Andmed põhinevad Eurostati ekspordi-impordi andmetel, mida on korrigeeritud hinnanguliste laovarudega

Illegaalsete sigarettide müügikäive oli 2015. aastal hinnanguliselt 38 miljonit eurot ja riigieelarvesse jäi illegaalse sigaretikaubanduse tõttu laekumata ligikaudu 37,9 miljonit eurot aktsiisimaksu ning 15,2 miljonit eurot käibemaksu. Illegaalse sigaretikaubanduse tõttu jäi riigil maksudena saamata kokku arvestuslikult 53,1 mln eurot (2014. aastal 58,5 mln eurot).

KOKKUVÕTE

Suitsetajad moodustasid 2015. aastal Eesti täiskasvanud elanikest 27%. Suitsetajate osakaal on paaril viimasel aastal pisut tõusnud võrreldes 2011-2013. aastaga. Kui 2014. aastal suurenes suitsetajate osakaal eelkõige seetõttu, et kasvas igapäevasuitsetajate osakaal, siis 2015. aastal suurenes rohkem vahetevahel suitsetanud elanike osatähtsus. Igapäevased suitsetajad tarbisid keskmiselt 14 sigaretti päevas. Suitsetajate hulgas on rohkem mehi ja viimasel paaril aastal on suitsetavate meeste osakaal kasvanud (2015. aastal +5%-punkti). Suitsetajad tarbivad sigarettide, piipude, sigarite jm. kõrval sageli ka nn. suitsuvabasid tubakatooteid ning teisi alternatiivsete tubakaasendajaid. Suitsetajatest 21% oli aasta jooksul kasutanud vesipiipu, 20% oli tarbinud nikotiiniga e-sigarette, 10% nikotiinivabu e-sigarette, 4% huule-, närimis- või nuusktubakat.

Legaalsete sigarettide pakk maksis 2015. aastal keskmiselt 3,07 eurot ja võrreldes 2014. aastaga suurenes sigaretipaki keskmine hind 2,3%. Salasigaretipaki keskmine hind oli 2015. aastal 1,98 eurot (+2,1%). Kui varasematel aastatel on illegaalsete sigarettide hinnad kasvanud märgatavalt kiiremini kui leaalsete sigarettide hinnad, siis 2015. aastal tõusid salasigarette hinnad vähem kui leaalsetel sigarettidel.

Salasigarette teadlik ostmine on viimastel aastatel jõudsalt vähenenud. 2015. aastal langes teadlikult illegaalseid sigarette ostnud suitsetajate osakaal 11%-ni (2014. aastal ostis salasigarette teadlikult 19% suitsetajatest). Illegaalseid sigarette ostis regulaarselt 3%, vahetevahel 3% ja väga harva 5% suitsetajatest. Võrreldes eelnenud aastaga pidevalt salasigarette ostnud suitsetajate osakaal ei muutunud, kuid vähenes salasigarette vahetevahel ning väga harva ostnud suitsetajate osakaal. Samas on suurenenud teiste poolt välismaalt toodud sigarettide ostmine, mis pole aga seaduslik. Enda hinnangul vaid leaalsete sigarettide tarbinud suitsetajatest oli välismaalt müügiks toodud sigarette ostnud 4% ja seega kuuluvad ka need suitsetajad illegaalsete tarbijate hulka. Salasigarette osteti kõige rohkem Kirde-Eestis (57% suitsetajatest). Kirde-Eestis on salasigarette tarbimine sagenenud, sest aastaga on suurenenud illegaalseid sigarette pidevalt ja ka vahetevahel ostnud suitsetajate osakaal. Salasigarette ostsid keskmisest aktiivsemalt veel mitte-eestlased, 18-29 aastased, mehed ja suuremate linnade elanikud. Peamiselt ostetakse illegaalseid sigarette nende madalama hinna tõttu võrreldes leaalsete sigarettidega. Madalamat hinda pidas väga oluliseks 59% ning mõnevõrra oluliseks 26% salasigarette ostjatest. Siiski ei ole odavam hind tarbijatele enam nii oluline kui varasematel aastatel ja nii langeski madalamat hinda väga oluliseks pidavate illegaalsete sigarettide ostjate osakaal 2015. aastal 24%-punkti võrra.

2015. aastal langes nii müüdüd salasigarette hulk kui ka illegaalse kaubanduse osakaal kogu sigaretiturust. Kokku müüdi 2015. aastal hinnanguliselt 380 miljonit salasigarette (2014. aastal 430 miljonit) ja see moodustas sigarettide siseturumahust 17-21%. Salasigarette rahaline käive ulatus 38,0 miljoni euroni (2014. aastal 41,8 mln eurot). Kokku jäi riigil 2015. aastal illegaalse sigaretikaubanduse tõttu saamata ligikaudu 53,1 miljoni euro eest aktsiisi- ja käibemaksu.

Sigarette must turg on viimased 5 aastat olnud langustrendis. See on ühelt poolt elanike maksevõime kasvu ja teiselt poolt MTA ja PPA efektiivse töö tulemus. Ees ootavad vaid 6 kuulise vahega 2 järjestikust aktsiisimaksu tõusu, mis on innustuseks salaturu tegijatele. Soovitav oleks riigi poolt planeerida aktsiisimaksu tõuse teatud loogilise ajalise rütmiga, mitte lähtud vaid hetkelisest eelarve täitmise vajadusest. Samuti on vajalik tagada, et uuele aktsiisitasemele üle minnes kehtestataks 3 kuuline maksumärkide kehtivusaeg, vastasel juhul algab taas suurte vana aktsiisimääraga laovarude moodustamine.

KÜSITLUSTULEMUSTE PROTSENTJAOTUSED

KAS TE OLETE 2015. AASTA JOOKSUL TARBINUD TUBAKATOTEID? (% vastanutest)

Ei suitseta üldse	71	
Loobusin 2015. aastal suitsetamisest	2	
Suitsetan vahetevahel (mitte iga päev)	6	
Suitsetan iga päev	21	keskmiselt 14 sigaretti päevas
Ei suitseta, aga tarbin suitsuvabu	0	
Tubakatooteid (sh huule-, nuusk-, närimistubakas)		

KAS TE OLETE 2015. AASTAL OSTNUD ENDALE VÄLISMAALT SIGARETTE, ET NEID EESTIS SUITSETADA? (% suitsetajatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

		ostetud sigaretipakke aastas
Ei ostnud ise ega teiste poolt välismaalt toodud sigarette	72	
Ostsin endale välismaal olles sigarette, et neid hiljem Eestis ise suitsetada	17	16
Palusin endale välismaalt sigarette tuua (andsin raha kaasa või maksin hiljem)	7	17
Ostsin teiste poolt välismaalt toodud sigarette, mida ma ei tellinud, aga mida mulle pakuti osta	7	-

sigarettide päritoluriigid on ära toodud aruandes

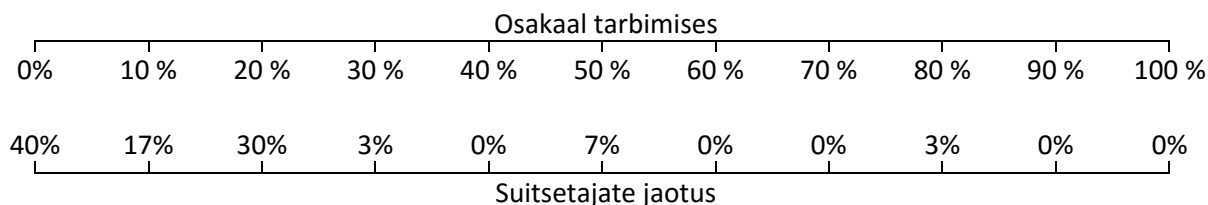
KAS TE OLETE 2015. AASTAL OSTNUD ENDALE VÄLISMAALT SUITSUVABU TUBAKATOOTEID (SH HUULE-, NUUSK-, NÄRIMISTUBAKAS), ET NEID EESTIS SUITSETADA? (% suitsetajatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

		ostetud pakke/karpe aastas
Ei ostnud ise ega teiste poolt välismaalt toodud Suitsuvabu tubakatooteid	85	
Ostsin endale välismaal olles suitsuvabu tubaka- tooteid, et neid hiljem Eestis ise suitsetada	2	-
Palusin endale välismaalt tuua suitsuvabu tubakatooteid (andsin raha kaasa või maksin hiljem)	3	10
Ostsin teiste poolt välismaalt toodud suitsuvabu tubakatooteid, mida ma ei tellinud, aga mida mulle pakuti osta	1	-

päritoluriigid on ära toodud aruandes

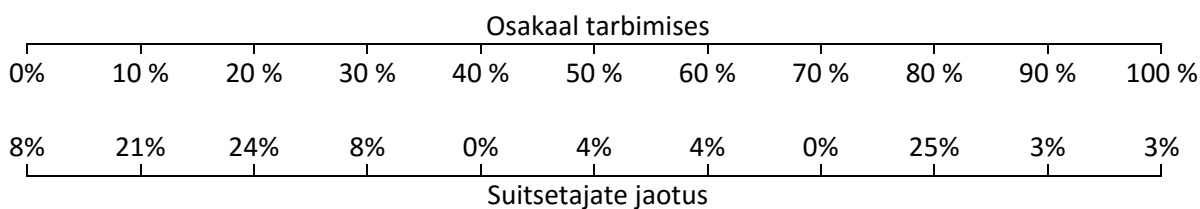
MILLISE OSA MOODUSTASID TEIE ENDA VÕI TEISTE POOLT VÄLISMAALT OSTETUD SIGARETID TEIE SIGARETTIDE KOGUTARBIMISEST EELMISEL KUUL?

Enda poolt välismaal ostetud sigarettide osakaal sigarettide kogutarbimisest eelmisel kuul:

Suitsetajate keskmine: 14,21%

Teiste poolt välismaalt ostetud sigarettide osakaal sigarettide kogutarbimisest eelmisel kuul:

Suitsetajate keskmine: 39,50%

Suitsetajate endi ja teiste poolt välismaalt ostetud sigarettide osakaal sigarettide kogutarbimisest eelmisel kuul : 53,71%

PALUN MÄRKIGE, KUI PALJU JA MILLISE HINNAGA TE OSTSITE 2015. AASTA NOVEMBRIS ISE VÕI TEISTE KAUDU VÄLISMAALT SIGARETTE? (% suitsetajatest)

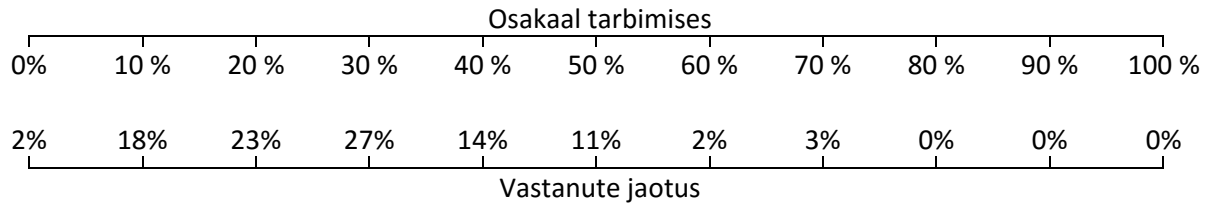
Ostsin novembris välismaalt sigarette	28	keskmiselt 19 pakki hinnaga 1,63 € pakk
Ei ostnud novembris välismaalt sigarette	72	

SALASIGARETTIDE MÜÜK EESTIS

KAS TEIE TUTVUSRINGKONNAS ON INIMESI, KES OSTAVAD SALASIGARETTE?
(% vastanutest)

Jah, tean paljusid	7
Jah, tean mõnda	24
Ei tea kedagi	54
Ei oska öelda	15

KUI SUUREKS TE HINDATE SALASIGARETTIDE OSA EESTI ELANIKE ÜLDISES SIGARETTIDE TARBIMISES? (% vastanutest)

Vastajate keskmine: 29,0%

KAS TEIE ISIKLIKULT TEATE MÕNDA PIDEVALT TEGUTSEVAT SALASIGARETTIDE MÜÜGIKOHTA VÕI MÜÜJAT? (% vastanutest)

Jah	14
Ei	86

KOKKUPUUTED SALASIGARETTIDEGA

KAS TE ISE OSTSITE 2015. AASTAL SALASIGARETTE? (% suitsetajatest)

Ei ole ostnud	89
Ostsin väga harva	5
Ostsin vahetevahel	3
Ostsin pidevalt	3

KUI TE EI OSTNUD 2015. AASTAL SALASIGARETTE, SIIS KUI OLULISED ON TEIE JAOKS JÄRGMISED PÕHJUSED? (% legaalseste sigarettide eelistajatest)

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Majanduslik olukord võimaldab osta legaalseid sigarette	42	38	11	9
Peaaugust endast lugu ja põhimõtteliselt ei osta salasigarette	35	31	18	16
Minu sõprusringkond suhtuks sellesse halvustavalt	10	22	44	24
Salasigarette pole kerge saada	17	20	34	29
Salasigaretid võivad olla tervisele ohtlikud	39	23	15	23
Salasigaretide kvaliteet on halb	35	18	18	29
Salasigaretide ostmisega rikuksin seadust	26	22	40	12
Salasigaretide ostmisega toetaksin allilma	31	21	28	20

KUI TE OSTSITE 2015. AASTAL SALASIGARETTE, SIIS KUI OLULISED ON TEIE JAOKS JÄRGMISED PÕHJUSED? (% salasigaretide ostjatest)

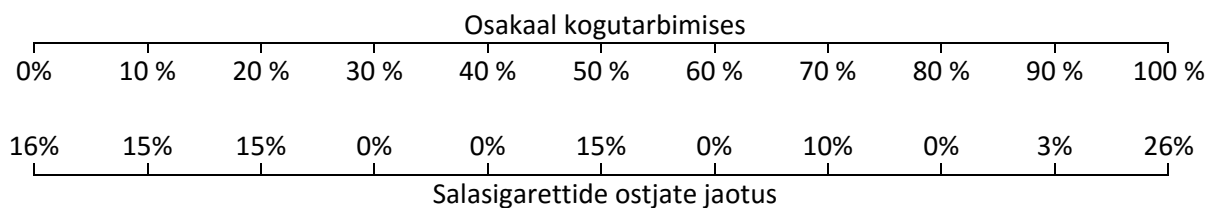
	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Salasigaretid on odavamad	59	26	10	5
Salasigaretid on minu jaoks kergesti kättesaadavad	26	49	20	5
Mark, mida soovin tarbida, pole legaalselt saadaval	12	6	82	0

Nimetati marke: *NZ Gold, Kiss, Bayron, Lucky Strike*

PALUN MÄRKIGE, KUI PALJU JA MILLISE HINNAGA TE OSTSITE 2015. AASTA NOVEMBRIS SALASIGARETTE? (% salasigaretide ostjatest)

Ostsin novembris salasigarette	66	keskmiselt 20 pakki hinnaga 1,98 € pakk
Ei ostnud novembris salasigarette	34	

MILLISE OSA MOODUSTASID SALASIGARETID TEIE SIGARETTIDE KOGUTARBIMISEST EELMISEL KUUL?

Salasigaretide ostjate keskmine: 47,81%

MILLISEID SALASIGARETTIDE MARKE TE OSTATE KÕIGE ROHKEM?

Peamised: *Bayron, Arktika, NZ Gold, Winston, Fest, Camel, LM, Belomor Kanal*

MILLINE MAKSUMÄRK OLI TEIE POOLT 2015. AASTAL OSTETUD SALASIGARETTIDE PAKKIDEL? (% salasigarette ostjatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

Võltsitud Eesti maksumärk	0		
Teise riigi maksumärk (mitte Eesti)	75	millise riigi?	<i>toodud aruandes</i>
Maksumärki polnud	9		

KUST TE TAVALISELT OSTATE SALASIGARETTE?

(% salasigarette ostjatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

Käest kätte (tänavalt)	50
Turult	48
Kauplustest, kioskitest	0
Baaridest, pubidest	0
Müüja kodust	55

KUIDAS MUUTUS TEIE JAOKS SALASIGARETTIDE KÄTTESAADAVUS

2015. AASTAL (võrreldes eelmise aastaga)? (% salasigarette ostjatest)

Muutus kergemaks	0
Jäi samaks	75
Muutus raskemaks	25
Ei oska öelda	0

KÜSITLUSTULEMUSTE PROTSENTJAOTUSED SOTSIAAL-DEMOGRAAFILISTE GRUPPIDE LÕIKES

Elanike suitsetamisharjumused (% vastanutest)

		Ei suitseta üldse	Loobunud suitsetamisest	Suitsetab vahetevahel	Suitsetab iga päev
Keskmiselt		74	2	6	18
Regioon	Põhja-Eesti	71	0	8	20
	Kesk-Eesti	73	3	5	19
	Kirde-Eesti	69	6	2	23
	Lääne-Eesti	66	2	1	31
	Lõuna-Eesti	74	3	6	17
Elukoht	Tallinn	78	0	6	15
	suured linnad	70	5	3	22
	väikelinnad	71	2	4	23
	maa-asulad	67	2	7	24
Rahvus	eestlased	71	2	7	20
	mitte-eestlased	72	3	2	22
Vanus	18 - 29 aastased	63	3	12	21
	30 - 49 aastased	72	2	3	23
	50 - 64 aastased	69	2	5	24
	65 - 74 aastased	91	0	2	7
Sugu	naised	80	2	5	13
	mehed	62	2	6	29
Haridus	I taseme haridus	55	0	11	34
	II taseme haridus	71	3	2	24
	III taseme haridus	81	2	7	9
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	kuni 300 €	64	4	6	26
	301- 500 €	75	1	6	18
	501- 800 €	69	3	5	23
	üle 800 €	76	0	5	17

Sigarettide ostmine välismaalt

(% suitsetajatest. Vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

		Ostsin ise välismaalt endale	Palusin teistel välismaalt tuua	Ostsin välismaalt toodud sigarette, mida pakuti müüa	Ei ostnud ise ega teiste kaudu välismaalt
Keskmiselt		17	7	7	72
Regioon	Põhja-Eesti	14	5	4	75
	Kesk-Eesti	0	0	0	91
	Kirde-Eesti	33	33	23	55
	Lääne-Eesti	31	5	5	67
	Lõuna-Eesti	8	1	8	73
Elukoht	Tallinn	16	9	5	68
	suured linnad	33	23	13	48
	väikelinnad	7	5	9	83
	maa-asulad	13	1	4	81
Rahvus	eestlased	13	3	6	76
	mitte-eestlased	26	18	9	64
Vanus	18 - 29 aastased	30	11	11	67
	30 - 49 aastased	5	5	3	77
	50 - 64 aastased	20	8	9	69
	65 - 74 aastased	0	0	0	94
Sugu	naised	13	5	4	84
	mehed	18	9	9	66
Haridus	I taseme haridus	14	0	4	74
	II taseme haridus	16	12	9	72
	III taseme haridus	21	10	6	70
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	kuni 300 €	23	9	15	65
	301- 500 €	16	7	3	70
	501- 800 €	12	5	2	78
	üle 800 €	16	9	12	78

Salasigaretide ostjate teadmine oma tutvusringkonnas

(% vastanutest)

		Jah, tean paljusid	Jah, tean mõnda	Ei tea kedagi	Ei oska öelda
Keskmiselt		7	24	54	15
Regioon	Põhja-Eesti	2	27	56	15
	Kesk-Eesti	4	28	55	14
	Kirde-Eesti	22	27	32	19
	Lääne-Eesti	2	26	66	7
	Lõuna-Eesti	11	17	56	16
Elukoht	Tallinn	2	27	60	11
	suured linnad	10	21	49	20
	väikelinnad	8	24	58	9
	maa-asulad	8	25	49	18
Rahvus	eestlased	5	23	58	15
	mitte-eestlased	11	29	46	14
Vanus	18 - 29 aastased	14	27	42	16
	30 - 49 aastased	6	23	58	12
	50 - 64 aastased	4	27	52	17
	65 - 74 aastased	1	19	65	15
Sugu	naised	3	23	57	17
	mehed	11	26	51	12
Haridus	I taseme haridus	8	29	43	19
	II taseme haridus	8	27	49	16
	III taseme haridus	4	19	66	11
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	kuni 300 €	13	37	36	14
	301- 500 €	6	25	52	17
	501- 800 €	2	22	62	14
	üle 800 €	8	14	65	13

Pidevalt tegutseva illegaalsete sigarettide müügikoha/ müüja teadmine
(% vastanutest)

		Teab	Ei tea
Keskmiselt		14	86
Regioon	Põhja-Eesti	8	92
	Kesk-Eesti	16	84
	Kirde-Eesti	36	64
	Lääne-Eesti	7	93
	Lõuna-Eesti	15	85
Elukoht	Tallinn	6	94
	suured linnad	21	79
	väikelinnad	9	91
	maa-asulad	20	80
Rahvus	eestlased	11	89
	mitte-eestlased	19	81
Vanus	18 - 29 aastased	18	82
	30 - 49 aastased	11	89
	50 - 64 aastased	15	85
	65 - 74 aastased	10	90
Sugu	naised	9	91
	mehed	18	82
Haridus	I taseme haridus	18	82
	II taseme haridus	15	85
	III taseme haridus	10	90
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	kuni 300 €	27	73
	301- 500 €	14	86
	501- 800 €	4	96
	üle 800 €	12	88

Salasigaretide kättesaadavuse muutumine 2015. aastal
(% salasigaretide ostjatest)

		Muutus kergemaks	Jäi samaks	Muutus raskemaks	Ei oska öelda
Keskmiselt		0	75	25	0
Regioon	Põhja-Eesti	0	87	13	0
	Kesk-Eesti	0	100	0	0
	Kirde-Eesti	0	67	33	0
	Lääne-Eesti	-	-	-	-
	Lõuna-Eesti	-	-	-	-
Elukoht	Tallinn	0	87	13	0
	suured linnad	0	66	34	0
	väikelinnad	0	82	18	0
	maa-asulad	0	65	35	0
Rahvus	eestlased	0	79	21	0
	mitte-eestlased	0	73	27	0
Vanus	18 - 29 aastased	0	100	0	0
	30 - 49 aastased	0	66	34	0
	50 - 64 aastased	0	69	31	0
	65 - 74 aastased	-	-	-	-
Sugu	naised	0	100	0	0
	mehed	0	73	27	0
Haridus	I taseme haridus	-	-	-	-
	II taseme haridus	0	79	21	0
	III taseme haridus	0	62	38	0
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	kuni 300 €	0	90	10	0
	301- 500 €	0	54	46	0
	501- 800 €	0	61	39	0
	üle 800 €	0	100	0	0

Salasigaretide ostukohad

(% salasigaretide ostjatest. Vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

		Käest- kätte (tänavalt)	Turult	Kauplus- test, kioskitest	Baaridest, pubidest	Müüja kodust
Keskmiselt		50	48	0	0	55
Regioon	Põhja-Eesti	36	30	0	0	20
	Kesk-Eesti	0	0	0	0	0
	Kirde-Eesti	62	62	0	0	79
	Lääne-Eesti	0	0	0	0	0
	Lõuna-Eesti	0	0	0	0	0
Elukoht	Tallinn	36	30	0	0	20
	suured linnad	88	54	0	0	66
	väikelinnad	0	82	0	0	100
	maa-asulad	35	35	0	0	60
Rahvus	eestlased	35	12	0	0	63
	mitte-eestlased	58	67	0	0	51
Vanus	18 - 29 aastased	82	82	0	0	100
	30 - 49 aastased	45	28	0	0	55
	50 - 64 aastased	31	51	0	0	15
	65 - 74 aastased	0	0	0	0	0
Sugu	naised	0	0	0	0	100
	mehed	54	52	0	0	52
Haridus	I taseme haridus	0	0	0	0	0
	II taseme haridus	57	60	0	0	56
	III taseme haridus	24	0	0	0	53
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	kuni 300 €	63	88	0	0	63
	301- 500 €	46	35	0	0	54
	501- 800 €	0	0	0	0	39
	üle 800 €	53	0	0	0	47

Illegaalsete sigarettide ostmine 2015. aastal
(% suitsetajatest)

		Ei ostnud	Ostis väga harva	Ostis vahetevahel	Ostis pidevalt
Keskmiselt		89	5	3	3
Regioon	Põhja-Eesti	92	7	1	0
	Kesk-Eesti	95	5	0	0
	Kirde-Eesti	43	11	21	25
	Lääne-Eesti	100	0	0	0
	Lõuna-Eesti	98	2	0	0
Elukoht	Tallinn	84	14	2	0
	suured linnad	74	7	7	12
	väikelinnad	90	0	8	2
	maa-asulad	96	2	0	2
Rahvus	eestlased	95	3	1	1
	mitte-eestlased	73	10	9	8
Vanus	18 - 29 aastased	87	0	5	8
	30 - 49 aastased	89	7	3	1
	50 - 64 aastased	90	8	1	1
	65 - 74 aastased	100	0	0	0
Sugu	naised	96	2	2	0
	mehed	84	7	4	5
Haridus	I taseme haridus	100	0	0	0
	II taseme haridus	80	11	3	6
	III taseme haridus	88	3	7	2
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	kuni 300 €	84	6	0	10
	301- 500 €	87	6	6	1
	501- 800 €	92	2	5	1
	üle 800 €	91	9	0	0

KÜSITLETUD KOGUMI ISELOOMUSTUS

Eesti tarbijate paneeli küsitlus, vastanuid kokku 912 vanuses 18-74 aastat.

Regiooni järgi⁶:

Põhja-Eesti	45%
Kesk-Eesti	8%
Kirde-Eesti	12%
Lääne-Eesti	11%
Lõuna-Eesti	24%

Elukoha järgi:

Tallinn	31%
suured linnad ⁷	18%
väikelinnad	17%
maa-asulad	34%

Rahvuse järgi:

eestlased	68%
mitte-eestlased	32%

Vanuse järgi:

18 - 29 aastased	21%
30 - 49 aastased	37%
50 - 64 aastased	28%
65 - 74 aastased	11%

Soo järgi:

naised	52%
mehed	48%

Hariduse järgi⁸:

I taseme haridus	21%
II taseme haridus	45%
III taseme haridus	34%

Netosissetuleku järgi

(leibkonnaliikme kohta kuus):

kuni 300 €	20%
301- 500 €	36%
501- 800 €	25%
üle 800	19%

⁶ Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2001. aasta määrusega nr 126 kinnitatud Eesti piirkondlike üksuste statistilise klassifikaatori 3. tasemel esitatud maakondade grupid:

Põhja-Eesti: Harju maakond (sh Tallinn)

Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond

Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond

Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond

Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond

⁷ Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve ja Jõhvi

⁸ I taseme haridus: alghariduseta, algharidus, põhiharidus, kutseharidus ilma põhihariduseta; II taseme haridus: üldkeskharidus, kutseharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidus, keskeriharidus põhihariduse baasil; III taseme haridus: keskeriharidus keskhariduse baasil, kõrgharidus, magistri-, doktorikraad